

Annina Karejoki
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkinto
Sosionomi (AMK) kirkon nuorisotyö
Opinnäytetyö, 2022

SUKUPUOLISENSITIIVINEN TYÖOTE JA SU- KUPUOLEN MONINAISUUS

Hyvinkään seurakunnan nuorisotyössä

TIIVISTELMÄ

Annina Karejoki

Sukupuolisensitiivinen työote ja sukupuolen moninaisuus Hyvinkään seurakunnan nuorisotyössä

49 sivua ja 2 liitettä

Kevät 2022

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Sosiaali- ja terveystieteiden ammattikorkeakoulututkinto

Sosionomi (AMK) -kirkon nuorisotyö

Opinnäytetyön tarkoituksena oli saada tietoa siitä, miten sukupuolisensitiivinen työote näkyy ja miten sukupuolen moninaisuutta huomioidaan Hyvinkään seurakunnan nuorisotyössä. Tavoitteena oli tarkastella, miten Hyvinkään seurakunnan työntekijät kokevat sukupuolisensitiivisyyden ja sukupuolen moninaisuuden huomioon ottamisen omassa työssään.

Tutkimus toteutettiin laadullisena tutkimuksena. Aineisto kerättiin käyttäen fokusryhmätutkimusmenetelmää. Aineistonkeruu toteutettiin kahdessa fokusryhmässä, jotka molemmat kokoontuivat Hyvinkäällä. Fokusryhmähaastatteluihin osallistui Hyvinkään seurakunnan nuorisotyön sekä lapsi- ja perhetyön työntekijöitä. Aineisto analysoitiin teemoittelemalla.

Tulosten mukaan tieto sukupuolen moninaisuudesta on muuttanut tapaa tehdä nuorisotyötä. Hyvinkään seurakunnan nuorisotyössä pidettiin tärkeänä, että nuori saa itse määritellä itsensä ja sukupuolensa, miten haluaa. Sukupuolen moninaisuus nähtiin rikkautena. Tutkimustuloksissa nousi esiin, että työntekijät näkivät tiedon, taidon ja asenteen sukupuolen moninaisuuden kohtaamiseen ja sukupuolisensitiivisyyteen monessa kohtaa olevan kuitenkin työntekijäsidonnaista.

Opinnäytetyön johtopäätöksenä todettiin, että avainasemassa on määritellä seurakunnalle yhteiset linjaukset sukupuolisensitiivisyyteen ja sukupuolen moninaisuuden kohtaamiseen. Tärkeää on saada kaikki työntekijät toimimaan yhteisten linjausten mukaisesti.

Asiasanat: Hyvinkään seurakunta, hyvinvointi, nuoret, seurakunnan nuorisotyö, sukupuolen moninaisuus, sukupuolisensitiivisyys.

ABSTRACT

Annina Karejoki

Gender-sensitive approach and gender diversity in the youth work of Hyvinkää Parish

49 pages and 2 attachments

Spring 2022

Diaconia University of Applied Sciences

Bachelor's Degree in social services

Bachelor of Social Services, Christian Youth Work

The aim of the thesis was to obtain information about how the gender-sensitive approach is reflected and how gender diversity is taken into account in the youth work of Hyvinkää Parish. The aim was to discover how the employees of Hyvinkää Parish consider gender sensitivity and gender diversity in their work.

Research was executed as qualitative study. The focus group research method was used to collect data. Data collection was executed in two focus groups which were gathered in Hyvinkää. Child and family workers and youth workers of Hyvinkää parish attended focus group interviews. The material was analyzed by theming.

The results show that knowledge of gender diversity has changed the way youth work is carried out. In the youth work of Hyvinkää Parish, it was considered important that the young people as individuals should be able to define themselves and their gender as they want themselves. Gender diversity was seen as enrichment. However, the results of the study revealed that employees saw the knowledge, skills and attitudes towards the facing of the gender diversity and gender sensitivity in many situations as employee-related.

The thesis concludes that it is essential to define common guidelines for the parish on gender sensitivity and to face the gender diversity. It is important to get all the employees to work according to the common guidelines.

Keywords: Hyvinkää parish, welfare, youth, parish youth work, gender diversity, gender sensitivity.

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	4
2 NUORTEN HYVINVOINTI JA SUKUPUOLISENSITIIVISYYS.....	5
2.1 Sukupuolisensitiivisyys.....	5
2.2 Sukupuoli ja sukupuoliroolit.....	6
2.3 Sukupuolen moninaisuus ja identiteetti	9
2.4 Nuorten ja sateenkaarinuorten hyvinvointi	11
3 SEURAKUNNAN NUORISOTYÖ JA SUKUPUOLISENSITIIVISYYS	13
3.1 Seurakunnan nuorisotyö	13
3.2 Sukupuolisensitiivisyys ja nuorisotyö	15
3.3 Rippikoulunuorten hyvinvointi	17
3.4 Rippikoulun itsearviointikyselyn sukupuolivalinnat	20
4 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS JA TAVOITE	21
5 HYVINKÄÄN SEURAKUNTA TYÖELÄMÄN YHTEISTYÖKUMPPANINA	22
5.1 Hyvinkään seurakunnan missio ja toimintalinjaus	22
5.2 Rippikoulujen sukupuolijakaumat.....	23
5.3 Rippikoulujen itsearviointikyselyn tulosten vertailu.....	25
6 AINEISTON KERUU, AINEISTO JA SEN ANALYYSI	27
6.1 Tutkimusympäristö ja kohderyhmä	28
6.2 Aineiston keruun toteutus ja menetelmä	28
6.3 Aineiston analyysimenetelmä.....	30
7 TULOKSET	31
7.1 Sukupuolen moninaisuuden huomioon ottaminen	31
7.2 Sukupuolisensitiivisyys ja tulevaisuus Hyvinkään seurakunnassa	34
8 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA.....	37
8.1 Sukupuolisensitiivisyys ja yhteisten linjausten merkitys	37
8.2 Sukupuolen moninaisuuden huomioon ottaminen	39
8.3 Eettiset näkökohdat ja luotettavuus	41

8.4 Ammatillinen kasvu	43
8.5 Jatkotutkimusaiheet	44
LÄHTEET	46
LIITE 1 Haastattelukysymykset.....	50
LIITE 2 Suostumuslomake	52

1 JOHDANTO

Yhteiskuntamme elää tällä hetkellä muutoksen aikaa. Sukupuoleen ja seksuaalisuuteen liittyvät käsitteet ja teemat ovat ajankohtaisia yhteiskunnallisia aiheita. Ne eivät tee poikkeusta kirkollisessa keskustelussa, vaan yhtä lailla samat aiheet ovat seurakuntien jokapäiväisissä kohtaamisissa ja arjessa. On tärkeää, että lasten ja nuorten parissa toimivat työntekijät ovat tietoisia sukupuolisensitiivisyydestä ja sukupuolen moninaisuudesta sekä siitä, miten lapsia ja nuoria voi tukea oman sukupuoli-identiteetin kehityksessä.

Monet sukupuolen moninaisuuteen liittyvät käsitteet eivät ole selkeitä tai ne ymmärretään väärin. Oman työhistoriani aikana olen kuullut monesti: ”kyllä tytöt ovat tyttöjä ja pojat ovat poikia, pojilla on poikien ja tytöillä tyttöjen leikit”. Tämänkaltaisilla näkemyksillä voidaan aiheuttaa lapselle ja nuorelle ahdistusta, eikä nuori saa kasvaa vapaasti sellaisena kuin hän kokee olevansa. Kertovatko kielteiset näkemykset ja ajatukset tietämättömyydestä tai pelosta? Helposti uusi ja erilainen voi tuntua vaikealta ja siitä syystä jopa pelottavalta. Sukupuolisensitiivinen kasvatusta ja sukupuolen moninaisuuden huomioon ottaminen on todella tärkeää nuorisotyössä ja sillä voidaan ehkäistä aikuisuuden mielenterveysongelmia.

Opinnäytetyön tarkoituksena oli tutkia Hyvinkään seurakunnan nuorisotyön työntekijöiden ajatuksia sukupuolen moninaisuudesta ja sukupuolisensitiivisestä kasvatuksesta. Tarkoituksena oli selvittää yhden seurakunnan osalta, miten sukupuolen moninaisuus ja sukupuolisensitiivisyys otetaan huomioon nuorisotyössä ja onko Hyvinkään seurakunnalla yhteisiä linjauksia näihin teemoihin.

Tutkimuksen aihe oli helppo päättää, sillä sukupuolisensitiivisyys ja sukupuolen moninaisuus ovat aiheita, joita itse omassa työssäni Hyvinkään seurakunnalla 10 vuoden aikana olen halunnut nostaa yhä enemmän esiin.

Tutkimusten mukaan nuoret voivat pääosin hyvin, mutta haasteita on esimerkiksi sukupuoli-identiteetiltään epävarmoilla nuorilla. Nuorten kokonaisvaltainen hyvinvointi ja sen tukeminen ovat tärkeitä yhteiskunnallisia teemoja.

2 NUORTEN HYVINVOINTI JA SUKUPUOLISENSITIIVISYYS

Maailman terveysjärjestö WHO:n määritelmän mukaan hyvinvointi koostuu useammasta ulottuvuudesta: fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta. Viime vuosina hyvinvoinnin määritelmää on täydennetty henkisyydellä sekä terveyden muovautuvuudella. Ihmisen hyvinvointi ja terveys eivät pysy samanlaisina elämän aikana, vaan ne muuttuvat elämäntilanteiden, sosiaalisen sekä fyysisen ympäristön mukaan. Ihmisen oma yksilöllinen kokemus omasta hyvinvoinnista on tässä keskiössä. Fyysinen hyvinvointi tarkoittaa kehon hyvinvointia, yksilön omaa kokemusta omasta fyysisestä terveydestä ja arjessa jaksamisesta. Psyykkiseen terveyteen liittyy oman mielen hyvinvointi ja itsensä arvostaminen. WHO:n mukaan mielenterveys määritellään hyvinvoinnin tilaksi, jossa ihminen tunnistaa omat vahvuudet ja kykynsä selviytyä elämän tuomista haasteista. Sosiaalisen terveyden perustana ovat toimivat ja mielekkäät ihmissuhteet. Sosiaaliset taidot ovat tässä tärkeässä asemassa. (Terveyskirjasto, i.a.)

2.1 Sukupuolisensitiivisyys

Kahden sukupuolen malli on vakiintunut kielellinen ja kulttuurinen tapa hahmottaa sukupuoli. Tästä syystä helposti unohdetaan, etteivät kaikki ihmiset sovi selkeästi jompaankumpaan näistä kahdesta kategoriasta: nainen tai mies.

Käsite sukupuolisensitiivisyys on pikkuhiljaa yleistymässä. Se saatetaan usein kuitenkin vielä sekoittaa sukupuolineutraaliuteen. Nämä kaksi ovat kuitenkin eri asia (Pruuki, 2018, s. 9; Ylitapio-Mäntylä, 2012, s.26). Kasvatuksen osalta sukupuolineutraalius tarkoittaisi, että sukupuolta tai sen erilaisia merkityksiä ei oteta huomioon toiminnassa. Sukupuolineutraalinen toiminta voisi johtaa siihen, että nuorten tai lasten välisiä eroja ei huomioitaisi ja kaikille tarjottaisiin samanlaisia vaihtoehtoja. Tällainen toimintatapa johtaisi siihen, että nuori tai lapsi menettäisi oman kasvun kannalta jotain tärkeää. (Opetus- ja kulttuuriministeriö, 2015, s. 20–24.)

Sukupuolisensitiivisyydellä tarkoitetaan herkkyyttä huomioida sukupuolen erilaiset ilmentämisen muodot sekä kykyä tarkastella sukupuolta biologisuuden lisäksi kulttuurisen ja sosiaalisten määrittelyjen näkökulmista (Pruuki, 2018, s. 9; Ylitapio-Mäntylä, 2012, s.26). Sukupuolisensitiivisyys ei tarkoita sitä, että sukupuoli-eroja pyrittäisiin häivyttämään tai kieltämään (Kokkonen, 2018, s.110–111). Sukupuolisensitiivisyyden tarkoitus ei ole poistaa sukupuolta vaan nimenomaan iloita sukupuolten moninaisuudesta (Rantala, 2018, s. 168).

Sukupuolisensitiivinen työote ei tarkoita suuria lisäponnistuksia kasvatustoiminnassa. (Kivelä, 2018, s. 305). Sukupuolisensitiivinen toiminta tarkoittaa, että ihminen kohdataan omana itsenään eikä stereotyyppisesti sukupuolensa edustajana. Se, että otamme huomioon sukupuolen, edistää yhdenvertaisuutta (Kokkonen, 2018, s. 110–111.) Sukupuolisensitiivisessä kasvatuksessa kasvattaja reflektoi aktiivisesti omia ja muiden kasvattajien sukupuolittuneita käytäntöjä. (Pruuki, 2018, s. 9; Ylitapio-Mäntylä, 2012, s.26). Sukupuolisensitiivinen kasvatuksen työntekijä esimerkiksi tietoisesti tarjoaa lapselle mahdollisuuden leikkeihin, joita ei mielletä tyypillisiksi hänen sukupuolelleen. Sensitiivisyyttä on myös se, että työntekijä tarkastelee omia käsityksiään, toimintatapojaan ja arvojaan. (Kokkonen, 2018, s. 111.)

Yksinkertaisesti sukupuolisensitiivisyys siis tarkoittaa lapsen tai nuorten kohtaamista ilman sukupuoleen liittyviä oletuksia. Sukupuolisensitiivisyyttä voidaan kutsua myös sukupuolitietoisuudeksi. (Katainen, 2015, s. 4–5.)

2.2 Sukupuoli ja sukupuoliroolit

Käsitteenä sana sukupuoli sisältää jo kahtia jakavan merkityksen. Sana sisältää sanan ”puoli”, joka tarkoittaa siis jonkin asian toista puolta. Esimerkiksi englannin kielestä löytyvät sanat *gender* ja *sex* ja näillä voidaan ilmaista sukupuolta laajemmin. Sukupuoleen liittyy erilaisia piirteitä, kuten ihmisen anatomia, biologia, identiteetti, ja se voidaan nähdä juridisesti, psyykkisesti, sosiaalisesti sekä kulttuurisesti. Aika ja paikka vaikuttavat myös sukupuoleen käsitteenä. Tämä kaikki

kertoo sen, että me jokainen olemme erilaisia ja ainutlaatuisia. (Kilpiä, 2015, s. 11–12; Nousiainen, 2020, s. 21–22.)

Suomessa on juridisesti kaksi sukupuolta: nainen ja mies. Juridisesti sukupuolenvaihtaminen on Suomessa pitkä prosessi. On kuitenkin maita, joissa voi omalla ilmoituksellaan vahvistaa juridisen sukupuolensa toiseksi harkinta-ajalla tai ilman. Esimerkiksi Australiassa on kolme sukupuolta: nainen, mies ja määrittelemätön. Juridinen sukupuolen määrittäminen on usein se, mikä määrittelee ja ohjaa ihmisen mahdollisuuksia elää omana itsenään. Fyysisesti sukupuolen jakaminen kahteen tuottaa jo ongelman intersukupuolisten kohdalla. Intersukupuolinen tarkoittaa ihmistä, jolla on syntyessään miehen ja naisen fyysisyyttä. Ihminen valitsee itsensä ympärille yleensä ihmisiä, joiden seurassa hän saa toteuttaa itseään sellaisena kuin on. Joten sosiaalisesti sukupuolen määrittäminen on ihmiselle se todellisin. Tämä korostuu yleensä siinä kohtaa, kun ihminen kokee olevansa jotakin, mikä eroaa normista. Haluamme ympärillemme ihmisiä, jotka hyväksyvät meidät ja meidän ainutlaatuisuutemme. (Kilpiä, 2015, s. 13–14.)

Yksilölle kokemus omasta sukupuolesta on tärkeä. Se määrittää hänen identiteettiään ja selittää hänelle itselleen, kuka hän on, millaisia arvoja, tunteita ja asenteita liittyy omaan sukupuoleen ja mitä tämä näkemys sukupuolesta hänelle merkitsee. Hyvä kysymys on, miten tämä kaikki liittyy ja vaikuttaa jokapäiväiseen elämään. Osalle ihmisistä sukupuolen kokeminen on vahvasti läsnä koko ajan. Toiset ihmiset taas eivät koskaan pysähdy miettimään edes koko asiaa. Kokemus sukupuolesta liittyy vahvasti siihen kontekstiin, jossa elämme. Sukupuolen ymmärrys rakentuu niiden ihmisten kautta, joiden kanssa vietämme aikaa. Kokemus omasta sukupuolesta ei ole aina sama, vaan se muuttuu koko elämän ajan. (Kilpiä, 2015, s. 14–15.)

Ihmisen sukupuolta ei voi määritellä pelkästään ulkoisten ominaisuuksien perusteella. Kun koemme hämmennystä ihmisen toimiessa eri tavalla kuin oletamme (sukupuolen mukaan), kertoo se vain niistä normeista, joihin me olemme tottuneet. (Ristkari ym., 2018, s. 54–55.) Yhteiskuntamme tukee kaikessa ajatusmallia, jota on alettu nimittämään viime vuosina cisnormin mukaiseksi. Tällä tarkoitetaan ajatusmallia, jonka mukaan ihmiset kokevat syntymänsukupuolensa

omakseen ja ilmentävät sitä yksiselitteisesti. Monet tv-ohjelmat, mainokset, vaatteet, värit ja lelut on jaoteltu miesten ja naisten sekä tyttöjen ja poikien osastoihin. Tällaisessa maailmassa ja ajattelutavassa jaamme kaikki ihmiset miehiin ja naisiin. Yhdenkään ihmisen sukupuolta ei voi määrittellä katsomalla vain hänen ulkoisia piirteitään. (Ristkari ym., 2018, s. 58–59.)

Toimiessamme lasten ja nuorten parissa sukupuolitamme eli määrittelemme heidän sukupuolensa monesti aivan turhaan. Kun ohjaaja esimerkiksi toteaa: ”hiljaa pojat”, niin hän sukupuolittaa heidät, vaikka esimerkin tilanteessa lasten sukupuolella ei ole mitään merkitystä. (Ristkari ym., 2018, s. 61). Jokaisella on oikeus tulla kohdatuksi juuri sellaisena kuin on siinä sukupuolella, mitä kokee olevansa. Tämä vaatisi meiltä kaikilta sitä, että emme turhaan sukupuolittaisi ihmisiä teoillamme tai puhuessamme. Jokaisella on itsemäärittelyoikeus ja jokaisen kokemus on yhtä tosi. Kenenkään kokemusta itsestään tai sukupuolestaan ei voi vähätellä. (Ristkari ym., 2018, s. 62–63.)

Sukupuoliroolit tarkoittavat niitä tuttuja ominaisuuksia ja tapoja, joita yhdistämme tiettyyn yksilöön vain hänen biologisen sukupuolensa perusteella. Nämä ovat pitkälti hyvin kulttuurisesti rakennettuja ja vaihtelevat eri aikoina. Sukupuoliroolit vaihtelevat suuresti maittain, ja tiettyyn kulttuuriin sopivat käytännöt voivat tuntua oudolta toisessa kulttuurissa. Sukupuoliroolit ovat siis sovittuja sekä hyväksytyjä oletuksia, jotka jakavat ihmisten olemista ja käyttäytymistä sukupuolen mukaan. Sukupuoliroolit vaikuttavat radikaalisesti sukupuolivähemmistöön kuuluvien ihmisten elämään. On tärkeää osata erottaa, että sukupuoliroolit eivät ole sama asia kuin sukupuolen moninaisuus tai ihmisen seksuaalisuus.

Suomalaisessa kulttuurissa ajatellaan nykyään, että jokaisen tulisi pystyä valitsemaan, miten noudattaa tai soveltaa omaan elämään yhteiskunnan asettamia sukupuolirooleja. Esimerkiksi jokaiselle lapselle tulisi tarjota monipuolisemmin erilaisia mahdollisuuksia itsensä etsimiseen valmiiden roolien sijaan. Sukupuolirooleja ei tulisi tarkoituksenmukaisesti käsitellä erillisenä asiana ihmisestä. Tärkeää olisi ymmärtää se, että jokaisella on vapaus valita ja toteuttaa sukupuoleen liittyviä rooleja omalla tavallaan. Kun sukupuoliroolit otetaan totuuksina, ne voivat rajoittaa ihmistä hyvinkin paljon. Perinteillä on toki oma paikkansa, mutta ne tulisi

osata päivittää ajoittain. Sukupuoliroolit hallitsevat usein aikuisten elämää määrittäen ja rajoittaen heidän toimintaansa. Lapset omaksuvat näitä rooleja jo varhaislapsuudessa kotona ja hoidossa. Tavallisesti lapset toistavat kuultuja ja opittuja sukupuolirooleja puheissaan ja toiminnassaan. (Nousiainen, 2020, s.83–85.)

2.3 Sukupuolen moninaisuus ja identiteetti

Sukupuolen ilmenemismuodot ovat moninaiset. Sukupuolen moninaisuus sisältää niin sukupuolivähemmistöt kuin sukupuolienemmistötkin. (Seta, i.a.) Yhteiskunnassamme on vakiintunutta jaotella ihmiset miehiin ja naisiin, vaikka tiedämme, että sukupuolia on enemmän kuin kaksi. Tämänkaltainen kahtiajakoinen sukupuolijajattelu tarkoittaa binääristä sukupuolikäsitystä. Valtaosa ihmisistä on varmasti tyytyväinen ja sinut sen sukupuolen kanssa, joka heille on syntymässä määritelty. Näitä ihmisiä kutsutaan cissukupuoliksi. Heitä ei ole syytä kutsua normaaleiksi tai tavallisiksi, vaikka he kokevatkin olevansa syntymässä määriteltyä sukupuolta. Yhteiskuntamme ja koko kulttuurimme tukee juuri tätä sukupuolta. (Ristkari ym., 2018, s. 22.) Tämä on jollain tapaa kummallista, sillä kuitenkin niin moni kokee olevansa jotain muuta kuin cissukupuolinen tai ei muuten asetu binääriseen käsitykseen sukupuolista. Näiden kahden sukupuolen lisäksi on esimerkiksi sukupuolettomia, muun-, trans- ja intersukupuolisia sekä gender queereja. Gender queer tarkoittaa ihmistä, joka rikkoo sukupuoleen liitettyjä normeja ja rajoja, eikä halua määritellä sukupuoltaan sen tarkemmin. (Ristkari ym., 2018, s. 24.) Sukupuolen moninaisuudessa ajatuksena on tavallisen sukupuolikäsityksen kyseenalaistaminen, jolloin halutaan irrottautua kaksijakoisesta määrittelystä puhuttaessa sukupuolesta. Sukupuoli on monitahoinen ilmiö, jota voi ilmentää eri tavoin, kuten kulttuurilla tai kehollisuudella. (Sukupuolenosaamiskeskus, i.a.)

Sukupuoli nähdään usein rajoitteisena, vaikka sen voisi nähdä moniulotteisemmin. Monet ihmiset, erityisesti cissukupuoliset, voivat kokea sukupuolen moninaisuuden asiana, jota on vaikea ymmärtää ja käsittää. Kohdatessaan sukupuolen moninaisuutta cisnormin mukaisesti elävät saattavat jopa hämmentyä. He näkevät sukupuolia kaksi: miehen ja naisen, jotka ovat toistensa vastakohtat.

Tällaista ajattelutapaa kutsutaan cisnormiksi ja se on erittäin yleistä yhteiskunnassamme ja kulttuurissamme. Cisnormi tarkoittaa siis yhteiskunnan toimintatapaa, jossa oletamme kaikkien ihmisten olevan joko miehiä tai naisia. On kuitenkin myös kulttuureja, joissa sukupuolta ei määritellä ihmisen syntymäsukupuolen mukaan. Ihminen voi sosiaalisesti yhdistellä sukupuolia, olla molempia tai jopa sukupuoleton. (Ristkari ym., 2018, s.25–27.)

Erilaiset sukupuolen ulottuvuudet ovat ihmisyyden ulottuvuuksia. Näin ollen sukupuoli tulee ymmärtää moniulotteisena olemassaolon tilana. Sukupuolen moninaisuus tulisi nähdä rikkautena eikä asiana, jota yritetään piilotella tai väheksyä. (Kilpiä, 2015, s. 18.)

Ihmisen kokemusta omasta sukupuolesta voidaan kutsua sukupuoli-identiteetiksi. Se kuvaa, millaiseksi ihminen kokee itsensä ja millainen kunkin kokemus on omasta sukupuolesta tai vaihtoehtoisesti sukupuolettomuudesta. Ristkarin ym. (2018, s. 43–45) mielestä näihin asioihin vaikuttaa monet ulkoiset ja sisäiset tekijät. Ei ole olemassa mitään oikeaa tapaa kokea omaa sukupuoltaan. Lapsi alkaa samaistumaan kahden - kolmen vuoden iässä mies- tai naissukupuoleen. Vaikka lapsi ei osaa sanallistaa omia tuntemuksiaan, voi sukupuoliristiriitaa tuntea jo hyvin varhain. (Ristkari ym., 2018, s. 43–45.)

Sukupuoli-identiteetti viittaa samanlaisuuteen ja yhtäläisyyteen, jonka avulla samaistumme toisiin samankaltaisiin ihmisiin sekä määrittelemme, keitä olemme. Sukupuoli-identiteetillä tarkoitetaan omaa sisäistä tunnetta sukupuolestaan. Lapsen ja nuoren elinympäristö vaikuttaa vahvasti siihen, millaisia ihmissuhteita ja myötäelämisen kohteita hän saa elämässään kohdata. Sukupuoli-identiteetillä on merkittävä tehtävä näissä prosesseissa. Tällöin lapsi jäsentää itseään ja olemistaan sekä pääsee samaistumaan toisiin ihmisiin. Sukupuoli-identiteetin syntymistä ja sitä, mistä se koostuu, on pyritty lähestymään psykologian, filosofian sekä sosiologian kautta. Ajatellaan kuitenkin, että sukupuoli-identiteetti ei ole jonkun toisen antama, vaan sitä on tietoisesti pohdittu monessa suhteessa ja monenlaisen identiteettityön kautta. Sukupuoli-identiteetillä on kaksi puolta, se miten yksilö itse kokee itsensä sekä ympäristön kokema. Jokaisella on kuitenkin oma kohtainen sukupuoli-identiteetti tai -identiteettejä, emmekä jaa näitä toistemme

kanssa. Sukupuoli-identiteetin avulla voimme pohtia persoonallisen, yksityisen sekä yhteisöllisyyden yhteyksiä toisiinsa. (Nousiainen, 2020, s. 96–98.)

Lapsen sukupuoli-identiteetin kasvusuuntaa ei voida tietää varmasti sen mukaan, miten lapsi käyttäytyy. Vaikka lapsi pienenä samaistuisi toiseen sukupuoleen kuin hänen syntymäsukupuolensa, niin se ei tarkoita, että hänestä tulisi aikuisena transihminen. Aikaisemmin lapsia, jotka ovat kokeneet ristiriitaa sukupuolestaan, on koitettu tukea omaksumaan syntymäsukupuolensa. Tällainen toiminta voi vaikeuttaa lapsen kehitystä, jos lapsi joutuu piilottamaan todellisen itsensä ja tunteuksensa itseltään. Lasta voidaan tukea auttamalla häntä ilmaisemaan kokemustaan omasta sukupuolestaan. Varsinkin pienen lapsen voi olla vaikeaa sällistää kokemustaan omasta sukupuolesta, mutta apuna voi käyttää toiminnallisia tapoja ja leikkejä. (Jämsä, 2008, s. 271.)

Monet nuoret kokevat tulleensa kiusatuksi sukupuoli-identiteetin vuoksi koulussa tai harrastuksissa. Harrastuksissa lapsi tai nuori voi kokea hankalaksi pukuhuoneen tai vessan käytön, jos ne on jaoteltu cisnormin mukaisesti. Nuori tai lapsi voi ahdistua tai kokea häpeää ja sen takia lopettaa koko harrastuksen. Harrastuksissa tai kouluissa voi olla vaikea puuttua tällaiseen, jos opettajien ja ohjaajien tietämys sukupuolen moninaisuudesta on vähäistä tai kokonaan vieras asia. On tärkeää kouluttaa henkilökuntaa ja niitä ihmisiä, jotka toimivat lasten ja nuorten parissa. Tärkeää on myös selvittää, millä tasolla ammattilaisten tietotaito on. Harrastusten osalta olisi hyvä miettiä vaihtoehtoja perinteiselle pukuhuonejaolle. (Ristkari ym., 2018, s. 148–149.)

2.4 Nuorten ja sateenkaarinuorten hyvinvointi

Yleisesti hyvinvointia voidaan tarkastella useista eri näkökulmista. Usein pohjoismaisissa hyvinvointitutkimuksissa sovelletaan Erik Allardin hyvinvointiteorialle rakentuvaa ajattelua. Tämän mukaan hyvinvoinnilla on kolme eri ulottuvuutta: *having*, *loving* ja *being*. *Having* pitää sisällään koulutukseen, asuinolosuhteisiin, ai-neelliseen elintasoon, työllisyyteen ja terveyteen liittyvät tekijät. *Loving* viittaa so-siaaliin suhteisiin, jotka pitävät sisällään muun muassa perheen, ystävät,

työtoverit ja paikallisyhteisön. *Being* ulottuvuuteen liittyvät vaikutusmahdollisuus omaan elämään, mahdollisuudet vapaa-ajan toimintaan sekä poliittiset resurssit. Tutkimusten mukaan nuoret voivat yleisesti hyvin ja monessa kohtaa hyvinvointi on kehittynyt tällä vuosituhannella hyvään suuntaan. (Porkka & Tervo-Niemelä, 2021, s. 70–89.)

Vuonna 2019 hallitusohjelman yksi keskeisistä tavoitteista oli lasten ja nuorten hyvinvointi. Aikaisempien tutkimusten mukaan suurin osa lapsista ja nuorista voivat hyvin, mutta esimerkiksi yläasteikäisten nuorten hyvinvoinnin haasteet ovat lisääntyneet. Kahden vuoden välein toteutettavassa kouluterveyskyselyssä hyvinvointia tarkastellaan seuraavien osa-alueiden kautta: koettu terveys, terveystottumukset, elinolot, kokemukset opiskeluhuollosta ja kouluolot. Vuoden 2019 kyselyn mukaan yksinäisyyden kokemukset kasvavat nuoruudessa yleisen tyytymättömyyden ohella. Tutkimukset osoittavat koetun yksinäisyyden heikentävän hyvinvointia. Tämä liittyy tutkimusten mukaan kiusatuksi tulemiseen ja altistaa esimerkiksi masennusoireille. (Porkka & Tervo-Niemelä, 2021, s. 70–89.)

Sateenkaarinuorten hyvinvoinnista on vasta viime vuosina tehty tutkimusta Suomessa. Sateenkaarinuorilla tarkoitetaan nuoria, jotka ovat esimerkiksi homoja, lesboja, biseksuaaleja, intersukupuolisia, transsukupuolisia tai muunsukupuolisia. Heidän hyvinvointiaan on tutkinut vuodesta 2012 lähtien Nuorisotutkimusseura ry. Valtakunnallisessa kouluterveyskyselyssä vuonna 2017 kysyttiin ensimmäistä kertaa toisen asteen opiskelijoilta sukupuolen kokemisesta ja seksuaalisesta suuntautumisesta. Yhdysvaltojen kansallisissa yläaste- ja lukiokäisten tutkimuksissa havaittiin, että seksuaalivähemmistöihin kuuluvien nuorten hyvinvointi on heikompaa kuin enemmistön. Seksuaalivähemmistöihin kuuluvat nuoret harkitsevat itsemurhaa yli kolme kertaa todennäköisemmin ja yrittävät itsemurhaa yli neljä kertaa todennäköisemmin. He tulevat myös kaksi kertaa todennäköisemmin kiusatuksi ja tuntevat jatkuvaa toivottomuutta tai surua. (Kirkkohallitus, 2021, s. 6–7.)

Nuorisotutkimusseura ry:n vuonna 2013 tekemän tutkimuksen mukaan seksuaalivähemmistöihin kuuluvista nuorista 72 prosenttia ja transnuoriin kuuluvista nuorista 82 prosenttia oli kokenut kiusaamista. Vähemmistöstressi on tutkimustiedon

mukaan luultavasti tärkein sateenkaarinuorten hyvinvointia haastava tekijä. Vähemmistöstressillä tarkoitetaan pitkään jatkuvaa ylimääräistä henkistä kuormitusta, jota vähemmistöön kuuluva voi kokea enemmistön ehdoilla toimivassa yhteiskunnassa. Sitä voi aiheuttaa kulttuurin kielteiset asenteet, syrjivä epätasa-arvoinen lainsäädäntö sekä fyysisen väkivallan uhka. (Kirkkohallitus, 2021, s. 8–9.)

3 SEURAKUNNAN NUORISOTYÖ JA SUKUPUOLISENSITIIVISYYS

Opetus- ja kulttuuriministeriön mukaan nuorisotyöllä tarkoitetaan nuoren itsenäistymisen, kasvun ja osallisuuden tukemista yhteiskunnassa. Opetus- ja kulttuuriministeriö haluaa edistää nuorten osallisuutta ja osallistumista. Ministeriö tukee valtionavustuksin ja -osuuksin järjestöjen ja kuntien nuorisotyötä ja sen kehittämistä. Paikallisesti nuorisotyöstä ja nuorisotilojen ylläpidosta vastaavat kunnat. Kunnat vastaavat myös paikallisesta erityisnuoristyöstä sekä yhdistysten ja ryhmien avustamisesta. Monissa kunnissa toimii lisäksi erilaisia yhdistyksiä ja yhteisöjä, jotka tekevät nuoristyötä. (Opetus- ja kulttuuriministeriö, i.a.)

3.1 Seurakunnan nuorisotyö

Tällä hetkellä maailmaamme liittyy monella tasolla turvattomuus. Tämä haastaa myös seurakunnat ja ylipäänsä kirkon miettimään sitä, miten seurakunnasta saadaan rakennettua yhteisö, johon kaikkien olisi turvallista tulla ja olla. Jokainen kaipaa hyväksytyksi tulemistä ja sitä, että kokee olevansa turvassa. Jokainen miettii varmasti joskus: ”kelpaanko minä”. Turvattomuuden tunne tuo mukanaan pelkoa hylätyksi tulemisesta ja ulkopuolelle jäämisen varjon. Jeesus aikoinaan kutsui luokseen ja seuraajikseen monenlaisia ihmisiä, hän hyväksyi heidät juuri sellaisina kuin he olivat. Eikö kirkon pitäisi siis etulinjassa osoittaa esimerkillään, kuinka jokainen on samanarvoinen ja kohdata ihmiset ihmisinä? Ottaa huomioon heidän erilaisuutensa ja moninaisuutensa? Turvallisuus, ilo, luottamus ja

yhteyden yhteisö, tätä kaikkea seurakunta ja kirkko voivat parhaimmillaan olla. Paikka, jossa jokainen voi olla oma itsensä ja silti tuntee olevansa rakastettu ja turvassa. (Pruuki, 2018, s. 323–325.)

Sukupuolen ja seksuaalisuuden teemaan liittyvät käsitteet ja teemat ovat ajan-kohtaisia yhteiskunnallisia aiheita. Eivätkä ne tee poikkeusta kirkollisessa keskustelussa, vaan yhtä lailla samat aiheet ovat seurakuntien ytimessä ja jokapäiväisissä kohtaamisissa ja seurakuntien arjessa. Ihmiset ovat erilaisia ja moninaisia, se on todellisuutta. (Pruuki, 2018, s. 9.)

Näiden lisäksi leirielämässä esimerkiksi rippikoulussa on hyvä muistaa seuraavia asioita. Käytä ihmisestä sitä nimeä, mitä hän toivoo käytettävän ja huomioi kirjeissä ja lomakkeissa perheiden moninaisuus. Tämä tarkoittaa sitä, että vältetään käyttämästä termejä äiti/isä, vaan mieluummin esimerkiksi huoltaja. Mahdollista vessojen käyttö ja peseytyminen kaikille sukupuolille. Muista kuunnella ja huomioida saunomiseen ja majoittumiseen liittyvät huolet sekä toiveet. (Kivelä, 2018, s. 306–310.)

Suomessa uusittiin vuoden 2015 alussa yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolait. Näiden tarkoituksena on kieltää syrjintää ja edistää yhdenvertaisuutta. (L 1325/2014.) Nämä uudistukset ja lait koskevat myös seurakuntia. Seurakuntien tehtävänä on siis edistää yhdenvertaisuutta kaikin tavoin toiminnassaan. Seurakunnan tulee laatia yhdenvertaisuuslain velvoittamana yhdenvertaisuussuunnitelma, johon kirjataan tarvittavat toimenpiteet yhdenvertaisuuden edistämiseksi. (Suomen ev.lut. kirkko, i.a.)

Jotta voimme järjestää turvallisen rippikoulun nuorelle, edellyttää se riittävää ymmärrystä sukupuolisensitiivisyydestä. Pelkästään sanavalinnoilla voidaan huomatta sulkea ihmisiä ulkopuolelle. Kun halutaan vahvistaa kokemusta siitä, ettei kirkko sulje ketään ulkopuolelle, vaatii se erilaisuuden huomioimista ja sen kunnioittamista sekä tilan ja turvan tarjoamista kaikille. Kokkonen (2018, s. 112–116) korostaa, että on tärkeää tarjota lapsille ja nuorille sekä eriytettyä että yhteistä ohjelmaa yhdessä heidän kanssaan suunnitellen ja toteuttaen. Näin vahvistetaan myös osallisuuden kokemusta. Vahvistamalla toiminnan

intentionaalisuutta eli tietoista tarkoituksenmukaisuutta ja tavoitteellisuutta voidaan sukupuolisensitiivisyyttä vahvistaa toiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa. (Kokkonen, 2018, s. 112–116.)

Viimeisimmässä rippikoulusuunnitelmassa sukupuolisuus nostetaan esiin omana teemanaan. Muutenkin rippikoulun tavoitteissa korostetaan ennakoluulotonta ja avointa kohtaamista. Tullessaan rippikouluun nuoret ovat itsensä etsimisen vaiheessa ja heillä on tarve ja kaipuu tulla nähdyiksi ja kuulluiksi omana itsenään. Sukupuolisensitiivisyys tarkoittaa sukupuolen moninaisuuden huomioimista ja sitä, että ihminen hyväksytään omana itsenään. Rantalan (2018, s. 172–174) mukaan nuorten ja lasten parissa työskentelevällä työntekijällä tulee olla riittävä ymmärrys siitä, mitä sukupuolisensitiivisyys on. Yhteiskuntamme on luonut monenlaisia odotuksia sukupuolen mukaan. Sukupuolisensitiivisyys tarkoittaa näiden stereotyyppien rikkomista, jotta nuori saa mahdollisuuden kasvaa yksilönä ilman tällaisia luotuja odotuksia. (Rantala, 2018, s. 172–174).

Rantalan (2018, s. 175) mukaan on hyvä muistaa, että nuori saa määritellä sukupuolensa itse tai olla määrittelemättä sitä. Työntekijän tehtävänä on kestää määrittelemättömyyttä ja kenties epätietoisuutta. Sukupuolisensitiivisyys on sitä, että nuorta tuetaan siinä, minkä hän itse kokee oikeaksi. Tärkeää olisi luopua sukupuolittavasta lokeroinnista, jos se ei ole pakollista. (Rantala, 2018, s. 175.)

3.2 Sukupuolisensitiivisyys ja nuorisotyö

Sukupuolisensitiivinen nuorisotyö tarkoittaa, että tiedostetaan sukupuolen ja muiden ihmisyyden piirteiden vaikuttavan ihmisen kasvuun, kehitykseen ja hyvinvointiin. Olennaista on se, miten ihminen kohdataan ja miten ihmistä kohdellaan. Voidaan todeta, että sukupuolisensitiivisessä nuorisotyössä on samaan aikaan kyse arvoista ja asenteista sekä toiminta- ja ajattelutavoista. Sukupuolisensitiivisen nuorisotyön pyrkimyksenä on hyvinvoinnin edistäminen. Pyritään rakentamaan maailmaa, joka on tasa-arvoinen, yhdenvertainen ja oikeudenmukainen kaikille sukupuolesta tai muusta ihmisyyteen liittyvistä ominaisuuksista riippumatta. (Setlementtiliitto, i.a.)

Viime vuosien aikana joissakin uskontoyhteisöissä opetukset samaa sukupuolta olevien avioliitosta ja seksuaalisesta suuntautumisesta ovat muuttuneet ja se on aiheuttanut ristiriitoja yhteisön sisällä. Mikään uskontoyhteisö ei kuitenkaan halua sulkea ketään pois tai halua tietoisesti vahingoittaa yhteisöön kuuluvia nuoria. Yhteiskunnassa esiintyy edelleen hyvin paljon väärää tai vanhentunutta tietoa sekä väärinymmärryksiä esimerkiksi sukupuolen moninaisuudesta. Kirkkohallituksen (2021, s. 14–15) mukaan on tärkeää jakaa luotettavaa tietoa ja lisätä ymmärrystä, jotta voidaan lisätä sateenkaarinuorten hyvinvointia ja ehkäistä mielen-terveysongelmien riskejä. Seurakuntien yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelmat antavat seurakunnille hyvän tilaisuuden pohtia sateenkaarinuorten hyvinvoinnin edistämisen tapoja. Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelmia tehtäessä tai arvioitaessa olisi hyvä kutsua mukaan myös sateenkaari-ihmisiä. (Kirkkohallitus, 2021, s. 14–15.) Yhdenvertaiseen ja tasa-arvoiseen kohteluun pyrkii myös Queer-teologia, joka kyseenalaistaa seksuaalisuuden ja pysyvän sukupuoli-identiteetin määrittelyn. Arthur David Canalesin (2021, s. 5) mukaan Queer-teologiassa on kyse rajojen ja binäärisen sukupuoli-identiteetin poistamisesta. Canales toteaa artikkelissaan, että Queer-teologiassa seksuaalisuus ei ole pelkkä tosiasia, vaan se on laaja ja joustava. (Canales, 2021, s. 5.)

Luterilaisen maailmanliiton linjaus sukupuolten välisestä kunnioittamisesta ja oikeudenmukaisuudesta liittävätkin oikeudenmukaisuuden ja vanhurskauden oleellisesti yhteen. Epäoikeudenmukaisuus ei ole Jumalan tahdon mukaista. Kirkko on liittynyt tähän Luterilaisen maailmanliiton linjaukseen. Vuonna 2016 ilmestynyt seurakuntien nuorisotyötä ohjaavassa julkaisussa *Isoja ihmeitä – Isostoiminnan linjaus* todetaan, että seurakunnan tulee olla yhteisö, jossa nuori voi olla oma itsensä. Häntä kunnioitetaan, suojellaan ja rakastetaan elämäntilanteesta tai seksuaalisesta suuntautumisesta riippumatta. Piispainkokous hyväksyi vuonna 2017 rippikouluja ohjaavan rippikoulusuunnitelman *Suuri Ihme*. Suunnitelma nostaa esiin sukupuolisensitiivisyyden eli herkkyyden sukupuolen erilaisille merkityksille. (Kirkkohallitus, 2021, s. 15.)

Kivelä (2018, s. 306–310) listaa asioita, joita on hyvä ottaa huomioon kohdattaessa erilaisia ihmisiä työssään niin seurakunnan kuin kaupunginkin asiakkaina. Kun nuorten kanssa tehdään työtä, on Kivelän (2018, s. 306–310) mukaan

tärkeää, että työntekijä ei oleteta tietävänsä toisen sukupuolta tai muutakaan häneen liittyvää. Myös ilmapiirin turvallisuus on oleellinen asia otettavaksi huomioon, ettei puhuessaan tai toimiessaan loukkaa ketään. Jokainen tulisi nähdä ensisijaisesti ihmisenä. Työntekijän on hyvä muistaa, että ihmisiä kohdatessa on harvoin oleellista tietää, mitä sukupuolta ihminen kokee olevansa. On tärkeää muistaa olla kunnioittava ja antaa toiselle tilaa määrittellä itsensä tai olla määrittelemättä. Työntekijän on hyvä kiinnittää huomiota sanavalintoihin ja olla käyttämättä sukupuolittavia sanoja tai termejä. Asioiden ja termien varmistamiseksi toiselta voi kysyä kunnioittavasti, mitä termejä hän haluaa itsestään käytettävän. Myös toimintaa mainostaessa on hyvä huomioida ihmisten moninaisuus sekä toimintatiloissa mahdollistaa esimerkiksi vessojen käyttö kaikille sukupuolille. Jos työntekijä kokee, ettei voi toimia tilanteessa sensitiivisesti, on tärkeää pyytää toinen kollega avuksi tai ohjata ihminen toisen luokse. (Kivelä, 2018, s. 306–310.)

3.3 Rippikoulunuorten hyvinvointi

Rippikoulu kokoaa vuosittain suhteellisesti eniten tiettyä ikäluokkaa yhteen kuin mikään muu seurakunnan toiminta. Esimerkiksi vuonna 2019 15-vuotiaiden ikäluokasta 83 prosenttia kävi rippikoulun. Tämän myötä voidaan todeta, että rippikoulun mahdollisuudet nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi ovat tärkeitä. Tutkimusten mukaan jopa noin joka neljännellä rippikouluikäisellä nuorella on erilaisia haasteita hyvinvoinnin kanssa. (Porkka & Tervo-Niemelä, 2021, s. 70–89.)

Elisa Ohralahti tutki opinnäytetyössään vuonna 2021 sukupuolta ja sen vaikutusta hyvinvointiin rippikoulussa. Tutkimuksen mukaan hyvinvoinnin erot olivat merkittäviä sukupuolten välillä. Tutkimuksessa selvisi, että tytöt ja pojat kokevat rippikoulun positiivisemmin kuin sukupuoleltaan muut ja ne, jotka eivät halua kertoa sukupuoltaan. Tämän lisäksi pojat ja tytöt kokivat seksuaalisuudesta ja sukupuolesta puhumisen helpommaksi kuin ne, jotka eivät määrittele itseään tytöksi tai pojaksi. (Ohralahti, 2021, s. 25–27.)

Vuonna 2017 ilmestyneen rippikoulusuunnitelman *Suuri Ihme* keskiössä on nuorten hyvinvointiin liittyviä tekijöitä. Suunnitelman mukaan jokaisella rippikouluun

tulevalla on oikeus tulla nähdyksi sekä kunnioitetuksi omana itsenään. Uuden rippikoulusuunnitelman myötä rippikouluun kuuluu itsearviointikysely, jossa selvitetään nuorten kokemuksia rippikoulusta ja näin ollen saadaan tietoa myös heidän hyvinvoinnistaan. Hyvinvoinnista voidaan saada tietoa muun muassa *Rippikoulussa sain olla oma itseni, Minulla oli hyvä olla rippikoulussa, sekä Minulla oli turvallista olla rippikoulussa* väittämien kautta. (Rippikoulusuunnitelma 2017.) Rippikoulusuunnitelman yksi tavoite on nuorten osallisuus. Osallisuudella tarkoitetaan, että nuori saa olla mukana suunnittelemassa, toteuttamassa ja arvioimassa rippikouluun. Nuoren kokemus yhteenkuuluvuudesta on tärkeää osallisuutta rippikoulussa. Se, että nuori tulee kuulluksi ja nähdyksi juuri sellaisena kuin on ja voi kokea kuuluvansa joukkoon. Rippikoulussa osallisuus merkitsee myös yhteyttä. Rippikoulussa ollaan ja tehdään asioita yhdessä. Nuorten osallisuutta voidaan tukea esimerkiksi tukemalla heidän yksilöllisyyttään. Yhdenvertaisuuden näkökulma liittyy myös osallisuuteen. Rippikoulusuunnitelmassa todetaan, että kaikenlaiset nuoret ovat tervetulleita rippikouluun ja kaikki ovat yhtä arvokkaita sekä hyväksytyjä. (Rippikoulusuunnitelma, 2017.)

Tutkimukseen rippikouluun osallistuvista nuorista, heidän hyvinvoinnistaan ja rippikoulun mahdollisuuksista hyvinvoinnin edistäjänä on käytetty vuoden 2020 rippikoulujen itsearviointikyselyä. Tutkimuksessa keskityttiin vain rippikoululaisten kokemuksiin. Aineistoa tutkimukseen kerättiin pitkin vuotta, mutta seuraavat johtopäätökset ovat kesän rippikouluista. Tämä johtui vallitsevasta koronatilanteesta, joka muuttui vuoden aikana. Näin tarkastelun alle päätyivät vain ne nuoret, jotka olivat pandemian takia samassa tilanteessa. (Porkka & Tervo-Niemelä, 2021, s. 70–89.)

Yksi merkityksellistä tekijöistä hyvinvoinnin kokemuksissa on sukupuoli. Pojat arvioivat myönteisemmin omaa hyvinvointiaan kuin tytöt. Kouluterveyskysely on samassa linjassa tämän kanssa. Tarkastelu kuitenkin osoittaa sen, että valtaosa nuorista voi hyvin, vaikka myös rippikoulussa osalla nuorista on haasteita hyvinvoinnin kanssa. Tulosten perusteella muunsukupuolisilla tai sukupuoli-identiteetiltään epävarmoilla on erityisiä haasteita hyvinvoinnin kanssa. Tuloksissa nousee esiin sateenkaarinuorten elämän haasteet. Heillä on haasteita hyvinvoinnin kanssa muita enemmän ja rippikoulun mahdollisuudet vaikuttaa heidän

hyvinvointiinsa ovat heikommat. Tulosten mukaan vain noin joka kolmannen mukaan rippikoulu tuki heidän sosiaalista hyvinvointiaan hyvin. (Porkka & Tervo-Niemelä, 2021, s. 70–89.) Tämä nostaa esiin sen, että sukupuolisensitiivisyys sekä sukupuolen moninaisuuteen liittyvät asiat ovat tärkeitä seurakunnan nuorisotyössä. Työntekijöillä tulisi olla tietoa ja taitoa kohdata tämänkaltaisia nuoria. Työntekijöillä tulisi olla työkaluja kohdata nuoria sekä tukea myös heidän hyvinvointiaan kokonaisvaltaisesti. Rippikoulu kuitenkin tarjoaa valtaosalle nuorista paikan, jossa voi kokea olevansa oma itsensä sekä turvallisen paikan, jossa on hyvä olla.

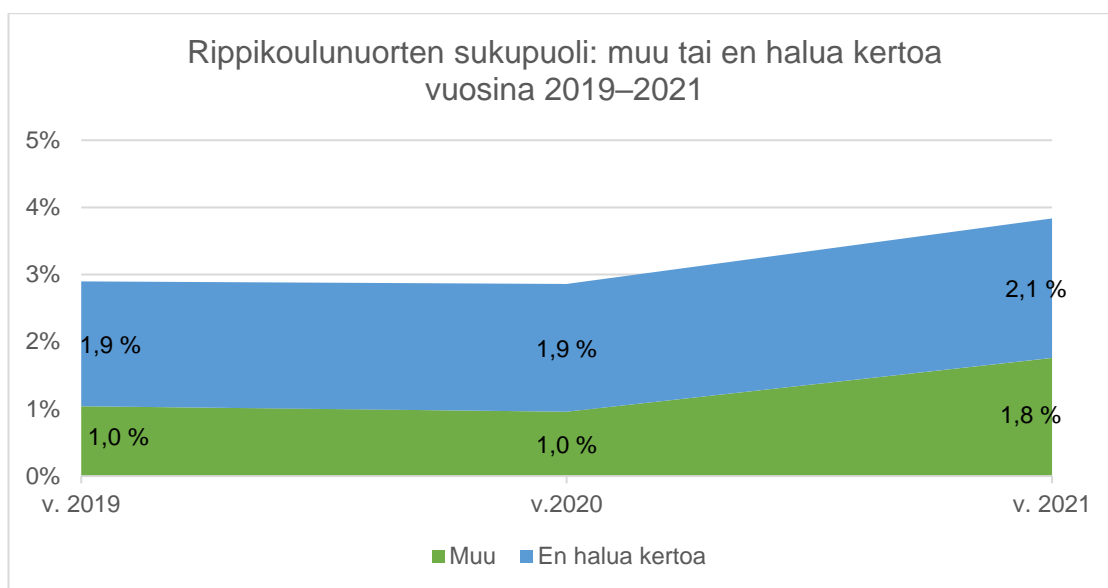
Rippikoulujen itsearviointien mukaan sateenkaarinuorten turvallisuus ei toteudu niin hyvin kuin kirkon linjaukset sitä edellyttävät. Itsearviointien perusteella on nähtävissä selkeä ero rippikoulussa viihtymisen ja koetun turvallisuuden kohdalla niiden nuorten välillä, jotka ilmoittivat sukupuolekseen tyttö/poika ja jotka ilmoittivat sukupuolekseen muu/en halua kertoa. (Kirkkohallitus, 2021, s. 16.)

Espoon seurakunnat ovat vuosina 2019–2021 vahvasti panostaneet sukupuolisensitiivisyyteen. He ovat järjestäneet koulutusta, nimenneet seurakuntiin sateenkaariyhteyshenkilöt sekä laatineet kaikkia Espoon seurakuntia sitovat ohjeet, miten sukupuolen moninaisuus otetaan työssä huomioon. (Espoon seurakunnat, i.a.) Korjaavien toimenpiteiden tulokset ovat nähtävissä jo vuoden 2021 rippikoulujen itsearviointikyselyn yleisarvosanassa siinä, että eroja ei enää ole havaittavissa eri sukupuolivalintojen välillä. (Porkka, 2021).

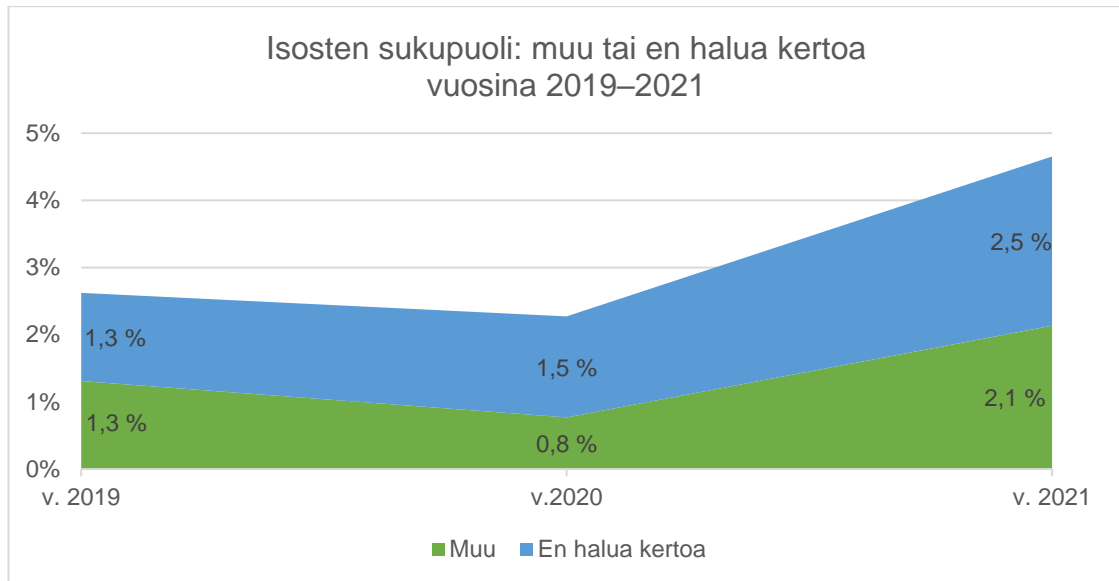
Lähtökohta kaikelle seurakunnan toiminnalle on työntekijöiden sekä osallistujien turvallisuus. Turvallisuus tarkoittaa fyysistä, henkistä, sosiaalista, hengellistä, emotionaalista ja seksuaalista turvallisuutta. Turvallinen seurakunta –ohjeistuksessa sanotaan, että sukupuolisensitiivisyyttä on myös huomioida se, minkälaista puhetapaa käytämme. Onko puhetapamme luokittelevaa tai jollain tapaa rajavaa vai annammeko tilaa ihmisten olla juuri sellaisia kuin he ovat? Seksuaalinen turvallisuus tarkoittaa myös sitä, että ihminen kohdataan kunnioittavasti. Tähän ei saa vaikuttaa esimerkiksi ihmisen perhetausta tai seksuaalinen suuntautuneisuus. Tämä koskee myös sitä, miten työntekijät kohtaavat toisiaan. (Suomen ev.lut. kirkko, 2019, s. 46–48.)

3.4 Rippikoulun itsearviointikyselyn sukupuolivalinnat

Yhtenä asiana rippikoulun itsearviointikyselyssä tiedustellaan nuoren sukupuolta. Valittavat vaihtoehdot ovat: tyttö, poika, muu tai en halua kertoa. Rippikoulunuorten lisäksi itsearviointikyselyyn ovat vastanneet leirien isokset. Valtakunnallisella tasolla vaihtoehtojen *muu* tai *en halua kertoa* yhteismäärä vuosina 2019–2021 on ollut rippikoulunuorilla 2,9–3,9 prosenttia kaikista vastanneista ja isosilla vastaavat luvut ovat 2,6–4,6 prosenttia. Kummassakin vastaajaryhmässä on havaittavissa vuonna 2021 selkeä nousu (Kuvio 1 ja Kuvio 2). Kuvioista on myös havaittavissa, että vaihtoehdon *en halua kertoa* osuus on suurempi kuin vaihtoehdon *muu*. Poikkeuksen tästä tekee ainoastaan isosten vastaukset vuonna 2019, jolloin vaihtoehtojen osuudet olivat yhtä suuret. (Jari Pulkkinen, asiantuntija, rippikoulutyö ja seurakuntakasvatus, henkilökohtainen tiedonanto 15.3.2022.)

Kuvio 1. Rippikoulunuorten sukupuoli valinta muu tai en halua kertoa valtakunnallisesti

Kuvio 2. Isosten sukupuolivalinta muu tai en halua kertoa valtakunnallisesti

Valtakunnallisessa kouluterveyskyselyssä on vuodesta 2017 lähtien kysytty virallisen sukupuolen lisäksi *mitä koet olevasi*. Vaihtoehtoina tässä kohdassa on: poika, tyttö, molempia, en kumpikaan tai kokemukseni vaihtelee. Vuonna 2017 kysymys koetusta sukupuolesta oli terveysosion alla, mutta vuodesta 2019 lähtien se on kuulunut taustietoihin. Sitä kysytään heti *virallinen sukupuoli* kysymyksen jälkeen. (Terveyden ja hyvinvoinninlaitos, i.a.)

4 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS JA TAVOITE

Opinnäytetyön tarkoituksena oli saada tietoa siitä, miten sukupuolisensitiivinen työote näkyy ja miten sukupuolen moninaisuutta huomioidaan seurakunnan nuorisotyössä. Tavoitteena oli tarkastella asiaa Hyvinkään seurakunnan nuorisotyön osalta ja miten Hyvinkään seurakunnan työntekijät kokevat sukupuolisensitiivisyyden ja sukupuolen moninaisuuden huomioon ottamisen omassa työssään. Lisäksi tavoitteena oli selvittää, onko Hyvinkään seurakunnalla yhteisiä linjauksia näihin sekä nostaa esille mahdollisia koulutustarpeita ja yhteisten linjauksien

tärkeyttä sukupuolisensitiivisyyteen ja sukupuolen moninaisuuden huomioon ottamiseen.

Olen rajannut opinnäytetyöni tutkimuskysymykset seuraaviin kysymyksiin:

- 1 Mitä Hyvinkään seurakunnan nuorisotyön työntekijät ajattelevat sukupuolisensitiivisestä kasvatuksesta?
- 2 Miten sukupuolen moninaisuus otetaan huomioon Hyvinkään seurakunnan nuorisotyössä?

Opinnäytetyöni aihe on tärkeä ja ajankohtainen, koska sukupuolisensitiivinen työote on erityisen tärkeä lasten ja nuorten parissa työskennellessä. Kasvatuksen työntekijöiden on hyvä tiedostaa sukupuolen moninaisuus työssään.

5 HYVINKÄÄN SEURAKUNTA TYÖELÄMÄN YHTEISTYÖKUMPPANINA

Toteutin opinnäytetyön yhteistyössä Hyvinkään seurakunnan kanssa. Hyvinkään seurakunta kuuluu Espoon hiippakuntaan ja jäseniä on tällä hetkellä noin 32 000. Seurakunnalla on laajasti toimintaa perheille, lapsille ja nuorille. Hyvinkään seurakunnan kasvatuksen puolella työntekijöitä on 29. Työntekijöihin kuuluu: lastenohjaajia, lapsi- ja perhetyön pappi, johtava varhaiskasvatuksen ohjaaja, nuorisotyön pastori, nuorisotyönohjaajia, nuorisosihteeri ja rippikoulutyön pastori sekä kasvatuksen vastuukappalainen. Haastatteluryhmät pyrittiin kokoamaan niin, että molemmissa ryhmissä olisi mahdollisimman tasaisesti eri koulutustaustaisia.

5.1 Hyvinkään seurakunnan missio ja toimintalinjaus

Hyvinkään seurakunnan missio on kutsua ihmisiä Jumalan yhteyteen ja rohkaista välittämään lähimmäisistä ja luomakunnasta. Seurakunnan arvoja ovat: usko, toivo ja rakkaus. Rakkaus merkitsee lähimmäisestä välittämistä aina ja kaikkialla.

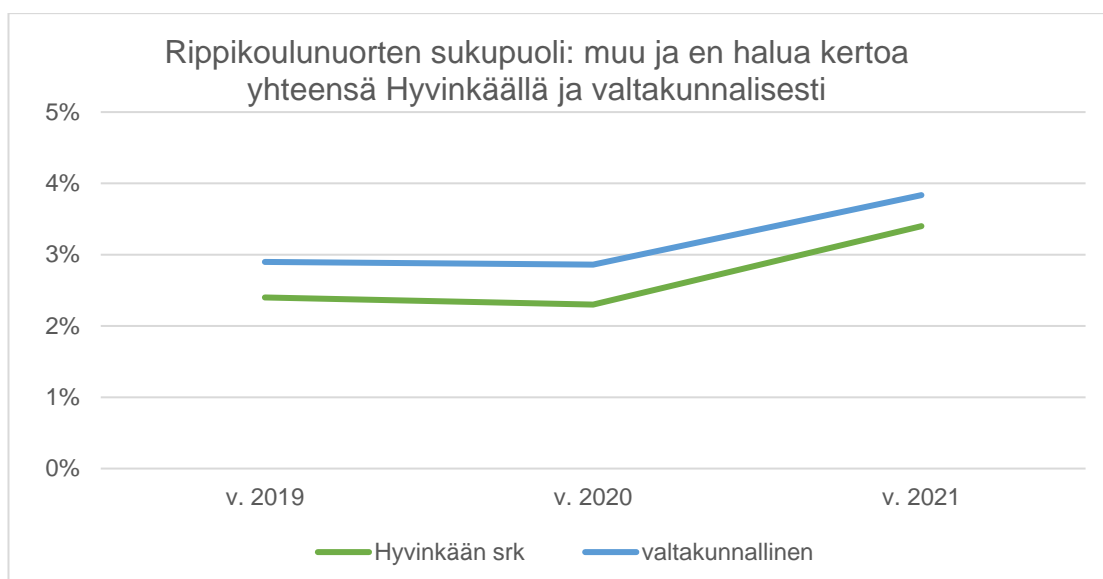
Hyvinkään seurakunnan toimintalinjaus vuoteen 2025 koostuu seuraavista linjauksista:

1. Katsomme Kristukseen: ”Toimimme niin, että seurakuntamme on avoin ja kutsuva rukouksen, osallisuuden ja vieraanvaraisuuden yhteisö”.
2. Katsomme ympärillemme: ”Olemme heikoimpien puolella, jokainen työntekijä on viestijä omalla paikallaan”.
3. Katsomme tulevaisuuteen: ”Tuemme perheitä ja lasten ja nuorten kasvua ja etsimme uusia väyliä Kristillisen kasvatuksen toteuttamiselle, rohkeasti arvioimme mikä toimii ja mistä on aika luopua”. (Hyvinkään seurakunta. Toimintalinjaus.)

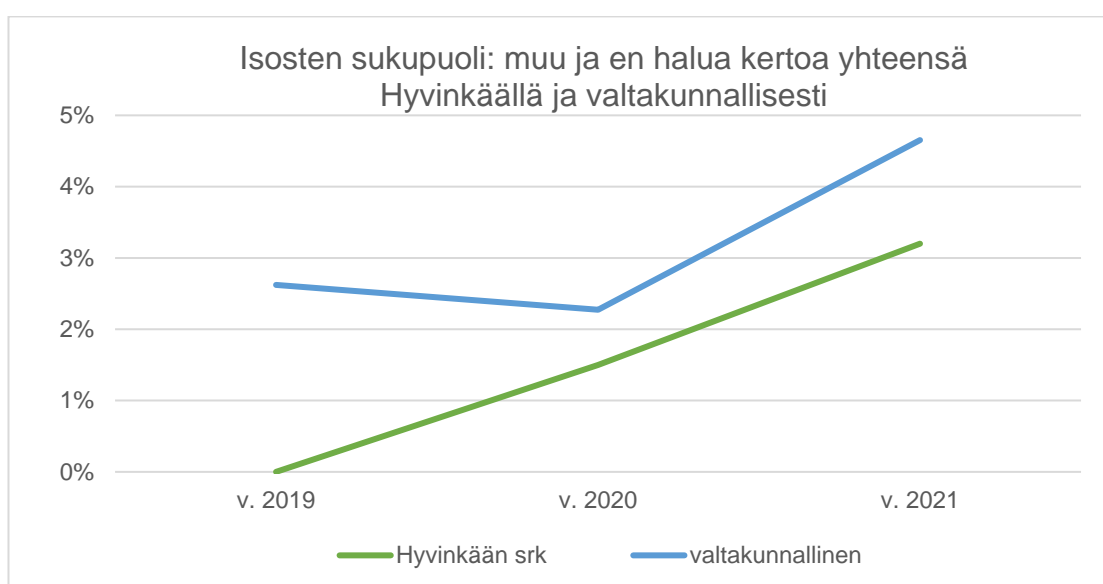
5.2 Rippikoulujen sukupuolijakaumat

Tarkasteltaessa Hyvinkään seurakunnan rippikoululeirien itsearviointikyselyyn perustuvaa sukupuolijakaumaa huomioitavaa on sekä rippikoulunuorten että isosten osalta, että kaikkien vaihtoehtojen tarkkoja lukuja ei ole saatavissa. Kun vastauksia on alle kuusi, niin tarkkaa määrää ei ilmoiteta. Vaihtoehtoissa *muu ja en halua kertoa* molemmissa oli sekä rippikoulunuorten että isosten osalta kaikkina tarkasteluvuosina alle kuusi vastausta. Vaihtoehtojen *tyttö* ja *poika* prosentuaalisen osuuksien perusteella on kuitenkin pääteltävissä vaihtoehtojen *muu ja en halua kertoa* prosentuaalinen yhteismäärä. Näin saatuja Hyvinkään seurakunnan lukuja on vertailtu valtakunnallisiin lukuihin. (Kuvio 3 ja Kuvio 4) (Jari Pulkkinen, asiantuntija, rippikoulutyö ja seurakuntakasvatus, henkilökohtainen tiedonanto 15.3.2022.)

Valtakunnallisesti vaihtoehtojen *muu ja en halua kertoa* osuus kaikista itsearviointikyselyyn vastanneista sekä rippikoulunuorten että isosten osalta on korkeampi kuin Hyvinkään seurakunnassa. Rippikoulunuorten kohdalla kehityssuunta Hyvinkäällä vastaa valtakunnallista kehitystä. Isosten kohdalla kyseisten vaihtoehtojen yhteismäärässä hajontaa on enemmän kuin rippikoulunuorten.

Kuvio 3. Rippikoulunuorten sukupuoli *muu ja en halua kertoa* yhteensä Hyvinkäällä ja valtakunnallisesti vuosina 2019–2021

Kuvio 4. Isosten sukupuoli *muu ja en halua kertoa* yhteensä Hyvinkäällä ja valtakunnallisesti vuosina 2019–2021

Kuvioista 3 ja 4 voidaan päätellä, että sukupuolen moninaisuus alkaa näkymään yhä enemmän myös seurakunnan nuorisotyössä. Tästä syystä sukupuolen moninaisuuden huomioiminen ja sukupuolisensitiivinen kasvatus ovat erityisen tärkeitä myös seurakunnan nuorisotyössä. On tärkeää, että työntekijöillä on taitoa ja tietoa kohdata erilaisuutta ja ottaa se huomioon kaikessa toiminnassaan. Näin voidaan tukea kokonaisvaltaisesti nuorten hyvinvointia ja kasvua.

Valtakunnallisesti on nähtävissä, että vastausten *en halua kertoa* osuus on suurempi kuin vastausten *muu*. Voiko tämä johtua siitä, että nuoren on helpompi vastata *en halua kertoa*? Uskaltaako nuori vastata olevansa jotain muuta kuin enemmistö on?

5.3 Rippikoulujen itsearviointikyselyn tulosten vertailu

Taulukossa 1 on esitetty Hyvinkään ja muun Suomen vuoden 2021 rippikoulunuorten itsearviointikyselyn opinnäytetyön kannalta keskeisempien 11 väittämän tulosten keskiarvot sukupuolivalinnoittain. Valintojen *En halua kertoa* ja *Muu* tulokset on yhdistetty taulukossa. Tarkastelussa käytetään kyseisestä ryhmästä ajoittain termiä muut. Hyvinkään vastaajien määrä oli 329 ja muun Suomen 18 264. Väitteitä arvioitiin asteikolla 1–7, jossa 1=olen täysin eri mieltä ja 7=olen täysin samaa mieltä.

Vertailtaessa Hyvinkään ryhmän *En halua kertoa tai muu* keskiarvoja Hyvinkään poikien ja tyttöjen keskiarvoihin on havaittavissa, että poikien ja tyttöjen keskiarvot ovat pääosin korkeammat taulukossa esitettyjen väittämien osalta. Väittämän *Minun oli hyvä olla rippikoulussa* pojat ja tytöt kokivat myönteisemmin kuin muut. Samoin pojat ja tytöt kokivat voimakkaammin, että saivat olla oma itsensä ja he kokivat myös olonsa turvallisemmaksi rippikoulussa. Hyvinkäällä poikien ja tyttöjen halu kuulua kirkkoon oli myös korkeampi kuin ryhmän *En halua kertoa tai muu*. Samoin pojat ja tytöt toivoivat löytävänsä oman paikkansa seurakunnassa ryhmää *En halua kertoa tai muu* enemmän. Pojat ja tytöt myös oppivat kristinuskosta uusia asioita enemmän.

Keskiarvoissa on nähtävissä selkeästi, että ryhmän *En halua kertoa tai muu* nuoret iloitsevat elämästään poikia ja tyttöjä heikommin sekä Hyvinkäällä että valtakunnallisesti.

Ryhmän *En halua kertoa tai muu* nuoret kokivat Hyvinkäällä rippikoulun hartauksien ja jumalanpalvelusten koskettavan itseään ja elämäänsä poikia enemmän, mutta kuitenkin tyttöjen heikommin. Sama tilanne oli tarkasteltaessa nuorten

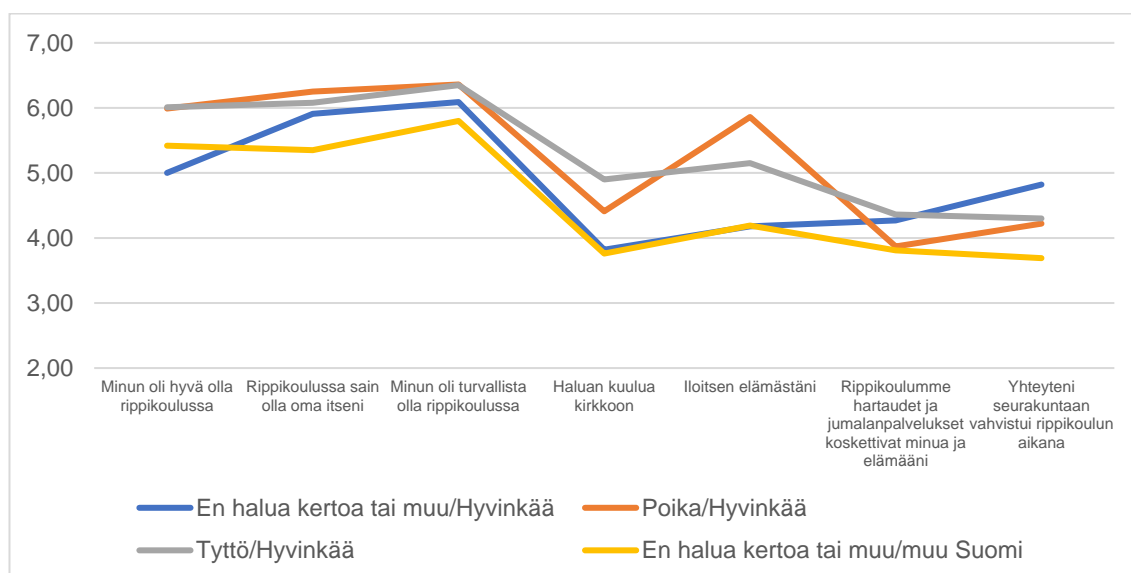
tietoutta siitä, mitä seurakunnalla on tarjottavaa nuorelle itselleen. Huomattavaa on, että Hyvinkäällä ryhmän *En halua kertoa tai muu* nuoret tunsivat yhteyden seurakuntaan vahvistuneen poikia ja tyttöjä enemmän rippikoulun aikana. Valta-kunnallisesti tilanne oli päinvastainen. Pojat ja tytöt olivat myös osallistuneet lapsina ja varhaisnuorina seurakunnan toimintaan ryhmän *En halua kertoa tai muu* nuoria vähemmän.

Taulukko 1. Rippikoululaisten itsearviointikyselyn keskiarvojen vertailu vuodelta 2021 Hyvinkään seurakunnan ja muun Suomen vastaajien kesken (Jouko Porkka, lehtori, henkilökohtainen tiedonanto 27.4.2022.)

Rippikoululaisten itsearviointikysely v. 2021	Hyvinkää N=329			Muu Suomi N=18264		
	En halua kertoa tai muu N=11	Poika N=146	Tyttö N=172	En halua kertoa tai muu N=708	Poika N=8602	Tyttö N=8954
Asteikko 1-7, jossa 1=olen täysin eri mieltä ja 7=olen täysin samaa mieltä Arvot ovat keskiarvoja						
Minun oli hyvä olla rippikoulussa	5,00	5,99	6,01	5,42	6,09	6,01
Rippikoulussa sain olla oma itseni	5,91	6,25	6,08	5,35	6,33	6,09
Minun oli turvallista olla rippikoulussa	6,09	6,36	6,35	5,80	6,45	6,40
Opin rippikoulussa uusia asioita kristinuskosta	3,73	5,29	4,98	4,71	5,43	5,21
Haluan kuulua kirkkoon	3,82	4,41	4,90	3,76	4,77	4,99
Toivon, että rippikoulun jälkeen löydän oman paikkani seurakunnassa	3,55	3,62	4,16	3,45	4,09	4,23
Iloitsen elämästäni	4,18	5,86	5,15	4,19	6,01	5,51
Tiedän, mitä toimintaa seurakunnassa on tarjolla minulle	5,36	5,04	5,52	4,76	4,97	5,33
Rippikoulumme hartaudet ja jumalanpalvelukset koskettivat minua ja elämäni	4,27	3,87	4,36	3,81	4,11	4,43
Yhteyteni seurakuntaan vahvistui rippikoulun aikana	4,82	4,22	4,30	3,69	4,39	4,32
Olen osallistunut lapsena tai varhaisnuorena seurakunnan kerhoon tai muuhun toimintaan	2,73	1,97	2,30	2,40	2,07	2,53

Kaaviossa 5 on vertailtu graafisesti Taulukon 1 Hyvinkään ja muun Suomen ryhmien *En halua kertoa tai muu* lukuja 7 väittämän osalta. Kaaviossa on esitetty myös Hyvinkään poikien ja tyttöjen arvot kyseisten 7 väittämän osalta. Hyvinkään eri ryhmien välisiä eroja käsiteltiin jo luvun 5.2 alussa.

Vertailtaessa kyseisten 7 väittämän osalta Hyvinkään ja muun Suomen muiden kuin poikien ja tyttöjen arvoja keskenään havaitaan, että Hyvinkään kyseisen ryhmän nuoret kokivat, että heidän ei ollut niin hyvä olla rippikoulussa kuin muun Suomen nuorten. Hyvinkäällä nuoret kuitenkin kokivat myönteisemmin, että saivat olla oma itsensä rippikoulussa sekä kokivat olonsa turvallisemmaksi. Hyvinkäällä nuoret kokivat myös hartauksien ja jumalanpalvelusten koskettaneen itseään muun Suomen nuoria enemmän. Samoin Hyvinkäällä nuoret tunsivat yhteyden seurakuntaan vahvistuneen enemmän. Tämän väittämän kohdalla Hyvinkään ryhmän *En halua kertoa tai muu* keskiarvo oli sekä Hyvinkään muita ryhmiä että muun Suomen kaikkia ryhmiä korkeampi.

Kaavio 5. Hyvinkään ja muun Suomen ryhmän *En halua kertoa tai muu* sekä Hyvinkään poikien ja tyttöjen itsearviointikyselyn 7 väittämän keskiarvot vuonna 2021

6 AINEISTON KERUU, AINEISTO JA SEN ANALYYSI

Tutkimuksen aineistonkeruun toteutin yhdessä toisen opiskelijan kanssa. Alun perin aineistosta piti tulla vain yksi opinnäytetyö, jossa olisi ollut tutkimuksen

kohteena Hyvinkään seurakunnan nuorisotyö ja varhaiskasvatus. Työparin kanssa ilmenneiden aikatauluhaasteiden vuoksi tutkimusaineistosta päätettiin tehdä kaksi erillistä opinnäytetyötä. Toinen Hyvinkään seurakunnan nuorisotyöstä ja toinen varhaiskasvatuksesta. Aineistonkeruumenetelmänä käytimme fokusryhmätutkimusmenetelmää.

6.1 Tutkimusympäristö ja kohderyhmä

Tutkimuskohteena oli Hyvinkään seurakunnan kasvatuksen työntekijät. Haastatteluita oli kaksi, joihin oli tavoitteena saada yhteensä 16 osallistujaa. Haastattelun käytännön asiat hoituivat johtavan lapsityönohjaajan kanssa. Tarkoituksena oli, että molemmissa haastatteluissa on nuorisotyön sekä lapsi- ja perhetyön työntekijöitä sekä kasvatuksen teologeja.

Johtava lapsityönohjaaja teki varauksen seurakunnan kalenteriin haastatteluita varten. Haastattelut pidettiin seurakunnan tiloissa, koronarajoitteet huomioiden. Päädyimme pitämään molemmat haastattelut samana päivänä, sillä sopivia aikoja oli hankala löytää, jotta mahdollisimman monella työntekijällä olisi mahdollisuus osallistua. Kasvatuksen työntekijät saivat sähköpostilla tiedon mahdollisuudesta osallistua ja ilmoittautumisohjeet sekä liitteenä suostumuslomakkeen luettavaksi. Suostumuslomake löytyy opinnäytetyön lopusta liitteestä kaksi.

Haastatteluihin osallistui yhteensä kuusi työntekijää. Osallistujia oli yllättävän vähän ja osallistujat jakaantuivat työalan mukaisesti, vaikka ajatuksena oli monialaiset ryhmät. Osallistujien vähyyks saattoi johtua monesta asiasta. Tämä saattoi johtua vallitsevasta koronatilanteesta, samaan aikaan olevista työtehtävistä tai tutkimuksen aiheesta.

6.2 Aineiston keruun toteutus ja menetelmä

Käytin opinnäytetyössäni fokusryhmätutkimusmenetelmää, jossa jäsenten vuorovaikutus ryhmäkeskustelussa toimii yhtenä tietolähteenä tutkijan

määrittelemästä aiheesta. Menetelmää käytetään laadullisen tiedon keräämiseksi arviointia varten. Fokusryhmässä tutkija omaa aktiivisen roolin ryhmäkeskustelun luomisessa tiedonkeruuta varten. (Morgan, 1996, s.130.) Fokusryhmäkeskustelu on puolistrukturoitu, joka tarkoittaa sitä, että osa kysymyksistä ovat tarkempia ja muuten edetään teemoittain. Menetelmässä tulisi välttää kyllä/ei -kysymyksiä. (Foster-Turner, 2009, s. 213.)

Fokusryhmän päävoima on, että dynamiikka luodaan ryhmän vuorovaikutuksella. Ryhmän jäsenet tai tutkijat voivat esittää jatkokysymyksiä ja selventää omia vastauksia. Keskustelun aikana tutkija voi saada oivalluksia keskustelun yksimielisyydestä ja näkökulmien moninaisuudesta. Fokusryhmillä voidaan tutkia monenlaisia aiheita, ideoita ja käsitteitä ihmisten ajatuksista, tunteista sekä mielipiteistä. (Foster-Turner 2009, s. 214; Valtonen 2005). Fokusryhmien yleisimmät heikkoudet voivat olla, että osallistujat eivät yleensä edusta laajempaa väestöä, joten tuloksia ei voida yleistää. Ryhmädynamiikka voi myös kallistaa keskustelua ja havaintoja (hiljaiset jäsenet ja hallitsevat). Fokusryhmää voi olla myös vaikea käyttää, kun on kyse arkaluonteisista aiheista. (Foster-Turner (2009, 214–215); Morgan (1996, 140–141); Valtonen (2005))

Fokusryhmässä haastatellaan vetäjän johdolla noin 6–10 henkilöä. Ryhmän kokoon vaikuttaa aihe, josta keskustellaan. Esimerkiksi, jos aihe on arkaluontoinen, niin ryhmäkokokin on oltava pieni. Ennen varsinaista ryhmäkeskustelua on valittava sopiva päivämäärä, aika ja paikka, johon on helppo tulla ja jossa ei tule keskeytyksiä. Fokusryhmässä on oltava 1–2 moderaattoria/tutkijaa, joista toinen osallistuu aktiivisesti keskusteluun ja toinen kirjoittaa havaintoja ja nauhoittaa ryhmän keskustelut (Foster-Turner, 2009, 216–217).

Työnjako keskustelun vetäjän ja tarkkailijan suhteen onnistui luontevasti. Itse toimin tarkkailijana kirjoittaen havaintoja sekä nauhoittaen keskustelut. Ennen osallistujien tuloa järjestelimme tilan ja tarkistimme laitteiden toimivuuden. Suostumuslomakkeet oli tulostettu valmiiksi ja ne oli turvavälit huomioiden jaettu istumapaikoille allekirjoitettaviksi. Haastatteluiden aluksi esittelimme itsemme ja kerroimme, miten keskustelu etenee. Kerroimme myös, miten keräämme tietoa ja

muistutimme siitä, ettei oikeita tai vääriä vastauksia ole. Yritimme luoda mahdollisimman rennon ja kannustavan ilmapiirin keskustelun alussa.

6.3 Aineiston analyysimenetelmä

Tutkimuksen aineistona on Hyvinkään seurakunnan kasvatuksen työntekijöiden esille tuomat asiat fokusryhmähaastatteluissa. Haastattelut nauhoitettiin yhteensä 4 eri laitteella, jotka oli sijoitettu eri puolelle haastattelutilaa. Usean laitteen käytöllä varmistimme, että jokaisen haastateltavan ääni kuuluu. Nauhoitettua aineistoa tuli yhteensä 2 tuntia ja 2 minuuttia. Tästä ensimmäisen haastattelun kesto oli noin 1 tunti ja 13 minuuttia ja toisen noin 48 minuuttia. Aineistokeruun jälkeen nauhoitteet litteroitiin tekstimuotoon. Tähän kului aikaa lähes 10 tuntia. Litteroitua tekstiä tuli yhteensä 26 sivua.

Analysoin tutkimustulokset käyttäen teemoittelua. Teemoittelussa on kyse aineiston pilkkomisesta aihepiirien mukaan, niin että painottuu, mitä mistäkin teemasta on kerrottu (Tuomi & Sarajärvi, 2009, s. 91–93). Tulosten analysoinnin toteutin vaiheittain. Aineistoin jaoin teemoittain: sukupuolisensitiivisyyteen liittyvät asiat, sukupuolen moninaisuuden huomioon ottamiseen liittyvät asiat sekä näihin teemoihin liittyvät koetut haasteet, toiveet ja onnistumiset. Fokusryhmien keskusteluiden jälkeen katsoin, että muistiinpanot havainnoimisesta ja nauhoitteet ovat kunnossa. Tämän jälkeen tein selkeän rajauksen ja keskityin vain merkityksellisiin asioihin tutkimuksen kannalta. Litteroin haastattelut kokonaisuudessaan, mutta sen jälkeen poistin niistä asiat, jotka eivät liittyneet sukupuolen moninaisuuteen, sen huomioon ottamiseen tai sukupuolisensitiiviseen kasvatukseen. Näistä tein muistiinpanoja ja nauhoitukset sekä muistiinpanot kirjoitin pelkistetyssä muodossa. Muistiinpanoihin merkitsin niitä kohtia, joita pidin merkityksellisinä tutkimukseni kannalta. Ennen yhteenvedon kirjoittamista teemoitin keskustelussa esille tulleet asiat. Keräsin sukupuolen moninaisuuteen ja sen huomioon ottamiseen liittyvät asiat sekä sukupuolisensitiiviseen kasvatukseen liittyvät asiat omiksi luvuiksi. Tulokset ja johtopäätökset jaoin haastattelun teemojen mukaan ja otin aineistosta vain ne osat, jotka käsittelivät sukupuolen moninaisuutta, sen

huomioon ottamista, sukupuolisensitiivistä kasvatusta ja näiden aiheiden tulevaisuutta Hyvinkään seurakunnan nuorisotyössä.

7 TULOKSET

Opinnäytetyön tulokset on jaettu kahteen osaan. Ensimmäisessä kerrotaan sukupuolen moninaisuuden huomioimisesta Hyvinkään seurakunnassa. Toisessa osassa kerrotaan ajatuksista sukupuolisensitiivisestä kasvatuksesta sekä ajatuksia näiden teemojen tulevaisuudesta Hyvinkään seurakunnalla.

Työntekijöiden anonymiteetti on tärkeää, joten tuloksissa ei käytetä suoria lainauksia. Työntekijöitä osallistui tutkimukseen niin vähän, että aineistonäytteiden käyttäminen vaarantaisi työntekijöiden anonymiteetin. Aineisto jaettiin aineistonkeruun jälkeen kollegan kanssa niin, että itse keskityin analysoimaan nuorisotyön työntekijöiltä saatua aineistoa ja kollega varhaiskasvatuksen. Opinnäytetyöni tutkimustulokset ovat Hyvinkään nuorisotyöhön liittyvästä aineistosta. Haastatteluiden teemat ja kysymykset löytyvät opinnäytetyön lopusta liitteestä yksi.

7.1 Sukupuolen moninaisuuden huomioon ottaminen

Tutkimuksessa kävi ilmi, että tieto sukupuolen moninaisuudesta on muuttanut tapaa tehdä nuorisotyötä ja se on yhä enemmän osa seurakunnan nuorisotyötä. Työntekijät totesivat, että maailma muuttuu ja seurakunnan tulee muuttua sen mukana. Tutkimuksen mukaan nuoret pohtivat paljon itsensä määrittelyyn liittyviä asioita ääneen ja puhuvat niistä työntekijöiden kanssa. Haastatteluissa selvisi, että Hyvinkään seurakunnan rippikoulutyössä sukupuolen moninaisuus näkyy erityisesti, sillä seurakunnan isostoiminnassa on mukana muun muassa transnuoria. Tätä pidetään nuorisotyössä hyvänä, eikä heitä haluta mitenkään ajatella erillään, vaan ovat samaa ryhmää kuin kaikki muutkin nuoret. Työntekijät

pohtivat, että vaikka nykymaailma ei ole vielä täysin avoin tai tasavertainen, on se muuttunut todella paljon avoimemmaksi. Heidän mielestään näitä asioita ei voi jättää huomioimatta edes seurakunnalla, vaikka ne voivat tuntua vieraalta, kaukaiselta tai jopa pelottavalta. Asiat ja termit muuttuvat nykymaailmassa kovaa vauhtia.

Tutkimuksessa selvisi, että Hyvinkään seurakunnan toiminnassa on useita esimerkkejä sukupuolenvaihtajia ja ne haastavat ajattelu- ja toimintatapoja. Työntekijät ajattelevat, että seurakunta ei varmasti ole helpoin paikka tulla, jos koet kuuluvasi vähemmistöön. Haastatteluissa kävi ilmi, että nuoret pohtivat sitä, mitä työntekijät heistä ajattelevat ja tulevatko he hyväksytyksi, kun kirkon kanta tasa-arvoiseen avioliittolakiin ei ole vielä kaikille sama. Tutkimukseen osallistuneet työntekijät olivat vahvasti sitä mieltä, että kirkon sanoman pitäisi olla, että jokainen on arvokas ja tervetullut sellaisena kuin on. He ajattelivat, että jokaisen pitäisi saada määrittellä itsensä, miten haluaa tai olla määrittelemättä. Nuorisotyön työntekijät olivat sitä mieltä, ettei seurakunnassa, kuten ei muuallakaan, saisi lokeroida nuoria esimerkiksi, että tässä on nämä transnuoret, homot ja lesbot. Pitäisi puhua nuorista ja lapsista.

Tutkimus osoitti, että Hyvinkään seurakunnan nuorisotyössä pidetään tärkeänä, että nuori saa määrittellä itsensä ja sukupuolensa, miten haluaa. Sukupuolen moninaisuus nähdään nuorisotyössä rikkautena. Tutkimuksen haastatteluissa nousi useassa kohtaan esiin se, että harvoissa tilanteissa sukupuolella tai sen mukaan jaottelulla on oikeasti merkitystä. Jokainen ihminen on arvokas sellaisena kuin on. Tutkimuksen mukaan Hyvinkään seurakunnan nuorisotyössä stereotyyppisiin tilanteisiin puututaan ja herätellään nuoria pohtimaan muitakin ajattelutapoja. Nuorisotyössä nähdään, että aikuisen tehtävänä on puuttua, koska asioihin puuttumatta jättäminen on hiljaista hyväksyntää.

Haastatteluissa nousi esiin, että Hyvinkään nuorisotyössä sukupuolen moninaisuutta pyritään ottamaan huomioon sillä, mitä termejä käytetään. Pyritään siihen, että ei lokeroida nuoria sukupuolen mukaan. Tutkimus kuitenkin osoitti, että juurtuneet tavat, kuten jaottelu tyttöihin ja poikiin, saattavat lipsahtaa esimerkiksi leirioloissa, kun väsymys alkaa painaa. Uusituissa turvatietolomakkeissa, joita

käytetään leireille ja tapahtumiin osallistuessa on nykyään sukupuolta tiedusteltaessa vaihtoehtoina tyttö, poika tai muu. Nuortentilaan on laitettu sateenkaari-lippu, jonka nuoret halusivat jättää sinne pysyvästi. Kukaan työntekijöistä ei ole siitä sanonut mitään tai todennut, että se pitäisi poistaa.

Tutkimuksessa kävi ilmi, että yleisesti seurakunnan tiloissa sukupuolen moninaisuutta ei ole huomioitu esimerkiksi vessojen osalta. Nuorten tilasta vessakyltit poistettiin, mutta leirikeskuksesta tai muista tiloista niitä ei ole saatu poistettua. Aineiston mukaan kokemusta täysin vaiennetusta kulttuurista ei kuitenkaan ole. Hyvinkään seurakunnan nuorisotyön ensimmäistä sateenkaarinuorten ryhmää perustettaessa kukaan ei tyrmännyt ideaa. Johtoportaan toivottiin, ettei ensimmäisenä lähdetä pitämään sateenkaarimessua. Sateenkaarinuorten ryhmä on matalan kynnyksen toimintaa ja mukana on myös nuoria, joilla ei muuten ole mitään kosketuspintaa seurakunnan toimintaan.

Tutkimuksessa selvisi, että rippikoulun työntekijöille on ollut koulutus sukupuolen moninaisuudesta ja sen kohtaamisesta. Sitä pidettiin hyvänä. Haastatteluiden mukaan pinttyneitä tapoja ja syvään juurtuneita malleja nähtiin enemmän vanhemman sukupolven työntekijöiden puheissa tai teoissa, esimerkiksi nuorten jaottelussa tyttöihin ja poikiin.

Tutkimus osoitti, että sukupuolen moninaisuus tuo nuorisotyölle myös haasteita. Haasteita tuo rippikoululeireillä esimerkiksi majoittuminen sekä sauna- ja suihku-tilanteet. Nuorisotyössä on jouduttu paljon pohtimaan näitä tilanteita, sillä toiminnassa on mukana useita transnuoria. Tilanteita on ratkaistu juttelemalla nuoren kanssa ja kysymällä, mitä nuori itse haluaa ja ajattelee. Varhaisnuortenleireillä haastavia tilanteita voivat olla ne, joissa nuori on esimerkiksi naisenoloinen, mutta käyttää miehen nimeä, jolloin lapset kyselevät ja ihmettelevät. Haastatteluihin osallistuneet työntekijät näkivät, että näissä tilanteissa on tärkeää, että aikuinen tai kasvattaja vastaa lapsen pohdintaan. Haastateltavat ajattelivat, että tämä edistää kulkemaan kohti hyväksynnän ja suvaitsevaisuuden kulttuuria. He nostivat myös esiin sen, että leireillä työntekijöiden tulisi miettiä ja kiinnittää erityistä huomiota siihen millaisia leikkejä, sketsejä yms. siellä on, jotta kaikki voivat kokea olonsa turvalliseksi epämukavuuden sijasta. Tärkeää haastateltavien

mielestä oli, että nuorella on turvallisia aikuisia ympärillä ja nuori voi kokea olonsa turvalliseksi.

Haastateltavat kertoivat, että Hyvinkään seurakunnalla on sateenkaarinuorille suunnattua toimintaa. Seurakunnan sateenkaaritoiminnan työntekijät toimivat yhteistyössä kaupungin sateenkaarikahvilan kanssa. Kun Hyvinkään seurakunnan sateenkaarinuorten toimintaa aloitettiin, nuoret laittoivat yhden nuoren katsomaan ja aistimaan, miten työntekijät suhtautuvat. Tutkimuksen mukaan nuoret ovat saaneet monista paikoista huonoja kokemuksia.

Tutkimuksessa nousi esiin, että Hyvinkään seurakunnan nuorisotyön työntekijät näkevät tehtävänänsä haastaa seurakuntaa siihen, että siitä tulisi avoin kaikille kaikissa työmuodoissa. Jotta muutoksia tapahtuu, jonkun täytyy kokea asia merkitykselliseksi ja lähteä viemään sitä eteenpäin. Työntekijät nostivat esiin omien ennakkoluulojen ja asenteiden työstämisen tärkeyden. Heidän mielestään ne eivät saisi vaikuttaa nuoren kohtaamiseen millään tavalla, vaan haastamalla omia asenteita, ennakkoluuloja ja hankkimalla tietoa voi avata itselleen ihan uusia näkökulmia. Eikä kaikesta tarvitse ajatella itse samalla tavalla, mutta silti voi ammattilaisena toimia ja kohdata nuoria ja ihmisiä kunnioittavasti ja arvostavasti. Tutkimuksessa nousi esiin sateenkaariperheiden huomioimisen tärkeys. Kyse ei aina pelkästään ole nuoresta, vaan pelkoa ja jännitystä voi aiheuttaa oma perhe, kuten kaksi äitiä. Haastatteluissa kävi ilmi, että nuori saattaa miettiä, miten seurakunta häneen sen takia suhtautuu ja kiusataanko häntä.

7.2 Sukupuolisensitiivisyys ja tulevaisuus Hyvinkään seurakunnassa

Haastatteluissa ilmeni, että Hyvinkään seurakunnan nuorisotyössä halutaan luoda kulttuuria, jossa jokainen saa olla omanlainen oma itsensä, eikä ketään lokeroida tai määritellä esimerkiksi sukupuolen mukaan. Haastateltavien mukaan tämä ei kuitenkaan tarkoita, että sukupuolta häivytetään, vaan tuetaan ja vahvistetaan sitä, mitä nuori kokee olevansa. Annetaan mahdollisuus ja tilaa nuorelle pohtia ja miettiä, kuka hän on ja miten hän haluaa itsensä määritellä, jos hän haluaa.

Haastatteluissa nousi esiin, että Hyvinkään seurakunta elää muutoksen vaihetta, sillä johtoportaassa on moni vaihtumassa, kirkkoherraa myöden. Tutkimuksessa selvisi, että tällä hetkellä ei ole tiedossa yhteisiä linjauksia sukupuolisensitiiviseen kasvatukseen tai sukupuolen moninaisuuden kohtaamiseen. Tutkimus nosti yhteisten linjausten haasteeksi sen, että asiat voidaan linjata ja ohjeistaa, mutta aina joku käyttää oikeutta toimia toisin, itselle parhaalla tavalla. Haastatteluihin osallistuneet työntekijät totesivat, että tämä on huomattu esimerkiksi muissa rippikoulutyöhön liittyvissä ohjeistuksissa tai linjauksissa. Tutkimus kuitenkin osoitti, että yhteiset linjaukset koettaisiin hyviksi, mutta niiden toimiminen käytännössä mietityttää. Työntekijät pohtivat, että jättääkö joku huomioimatta asioita, kun asiat ovat itselle vieraita. Haastatteluiden mukaan ratkaisu olisi kouluttautuminen aiheesta tai itse hankkia lisää tietoa asiasta. Esiin nousi avoin keskustelu. Vaikka tulee välillä sorruttua vääriin sanavalintoihin, niin työntekijät näkivät, että avoimella keskustelulla tilanteet saadaan puhuttua. He ajattelivat, että jokainen oppii esimerkiksi käyttämään poika- ja tyttöystävä sanan tilalla puolisoa tai kumppania.

Tutkimuksen perusteella nuorisotyössä koetaan, että on iso merkitys sillä, kuka työparina esimerkiksi rippikoulussa on ja mitä työpari ajattelee sukupuolen moninaisuudesta tai sateenkaarivähemmistöistä. Nuoret pohtivat usein leirillä, miksi Raamatussa sanotaan, että Jumala loi ihmisen naiseksi ja mieheksi. Työntekijöiden mielestä näissä tilanteissa on tärkeää omilla sanavalinnoillaan viestittää, ettei Jumalan rakkaus katso sukupuolta ja jokainen meistä on yhtä arvokas. Tutkimukseen osallistuneet nuorisotyön työntekijät nostivat esiin, että joidenkin kollegoiden kanssa täytyy näiden aiheiden osalta olla varpaillaan. Haastateltavat kertoivat, että osa seurakunnan toiminnassa olevista nuorista ei halua tiettyjen työntekijöiden kanssa leirille ollenkaan. Tutkimuksessa nousi esiin esimerkiksi tilanteita, joihin työntekijöiden mielestä tulisi kiinnittää erityistä huomiota. Esimerkkinä haastateltavat kertoivat tilanteen, jossa nuori on kertonut työntekijälle tykkäävänsä samaa sukupuolta olevista ja työntekijä on kertonut sen koko leirille. Haastatteluiden mukaan tämänkaltaiset tilanteet koetaan vaikeiksi korjata. Työntekijät pohtivat, että avoimella kohtaamisella pärjää pitkälle. Tutkimuksessa selvisi, että nuoret, jotka ovat jonkun työntekijän kohdalla kokeneet suvaitsemattomuutta tai vastaavaa, ovat silti seurakunnan toiminnassa mukana.

Tutkimus osoitti, että haastavia tilanteita tulee esimerkiksi rippikoulussa, jossa mainostetaan, että pääsee kirkossa naimisiin. Se ei ole kaikille vielä mahdollista ja tässä kohtaa huomataan, ettei kirkko ole avoin tällä hetkellä vielä kaikille. Haastatteluiden mukaan leirien nukkumisjärjestelyt ovat yksi asia, joka on puhuttanut paljon viime vuosina. Ennen on ajateltu, etteivät pojat ja tytöt voi nukkua samassa huoneessa, jotta siellä ei harrasteta seksiä, mutta nykypäivänä se ei ole järkevä ratkaisu. Työntekijät kokivat, että näihin asioihin ei ole helppoa löytää oikeita ratkaisuja.

Tutkimuksessa kävi ilmi, että rippikoulutyössä seurustelusta ja rakkaudesta puhuttaessa kaivataan yhteisiä ohjeita siihen, miten niistä puhutaan nuorille, jotta kaikki toimisivat samalla tavalla. Rippikouluissa on nuorisotyöntekijöiden lisäksi kesätyöntekijöitä, pappeja ja varhaiskasvattajia. Vaikka yhteinen ohjeistus rippikoulun osalta tehtäisiin, niin haasteeksi koettiin, miten papit ja kesätyöntekijät (kesäteologit ja nuorisotyönohjaajaopiskelijat yms.) käytännössä toimivat. Haastatteluissa ilmeni, että isokset ovat kokeneet turvallisiksi ne leirit, joissa on ollut mukana nuorisotyöntekijä. Osa nuorista saattaa tässä kohtaa mieltää myös rippikoulussa olevan varhaiskasvattajan nuorisotyöntekijäksi. Tutkimus osoitti, että leirit, joissa on pappi ja kaksi kesätyöntekijää on koettu vähemmän turvallisiksi.

Tutkimukseen osallistuneiden mukaan ajan hermolla pysyminen on yksi avainsanoista. Kirkko koetaan melko kankeana yhteisönä. Haastateltavien mielestä muutos on aina mahdollinen, vaikka muutosprosessi voikin olla hidas. Nähtiin tärkeänä, että näitä teemoja pidetään esillä, koska työntekijät vaihtuvat ja osa ihmisistä on edelleen kriittisiä tai omaavat hyvin kapean katsontakannan. Työntekijät kokivat, että seurakunta ei ole vielä valmis ja ääntä näistä asioista tulee pitää, jos esimerkiksi halutaan, että sateenkaari-ihmiset pääsevät kirkossa naimisiin.

Tutkimukseen osallistuneet työntekijät ajattelivat, että toimintaa, jossa sateenkaariperheitä voisi kohdata enemmän, tulisi lisätä. Jos he saavat hyvän kohtaamisen, se lisää kirkon positiivista mainetta näiden teemojen osalta. Myös varhaisnuorille olisi hyvä olla sateenkaarinuorten kaltainen ryhmä, jossa he saisivat tietoa ja tilaa pohtia näitä asioita turvallisten aikuisten kanssa. Haastatteluissa selvisi, että joskus leirillä on ollut naispari lapsineen. Haastateltavat olivat sitä mieltä,

että sateenkaariperheitä vaatii vielä paljon tulla mukaan seurakunnan toimintaan. Tutkimuksessa selvisi, että tämän kynnyksen madaltaminen on yksi asia, jota nuorisotyössäkin halutaan pohtia, jos halutaan kohdata sateenkaariperheitä ja tukea heitä. Tutkimus osoitti, että sateenkaarinuorten ryhmä on harppaus Hyvinkään seurakunnalle ja haaveissa on sateenkaariperhekerho ja sateenkaari-messukin.

8 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Tutkimuskysymyksinä käytin:

- 1 Mitä Hyvinkään seurakunnan nuorisotyön työntekijät ajattelevat sukupuolisensitiivisestä kasvatuksesta?
- 2 Miten sukupuolen moninaisuus otetaan huomioon Hyvinkään seurakunnan nuorisotyössä? Haastatteluissa saadun aineiston pohjalta voidaan tehdä johtopäätöksiä siitä, miten tutkimuskysymyksissä esitettyjä asioita huomioidaan Hyvinkään seurakunnan nuorisotyössä.

8.1 Sukupuolisensitiivisyys ja yhteisten linjausten merkitys

Tutkimukseen osallistuneet Hyvinkään seurakunnan nuorisotyöntekijät ovat valveutuneita sukupuolisensitiivisyyteen ja sukupuolen moninaisuuteen liittyvien asioiden kanssa ja haluavat tehdä töitä niiden eteen. He haluavat, että seurakunta voisi olla helposti lähestyttävä myös sateenkaarinuorille ja -perheille. He haluavat lisätä toimintaa, jossa sateenkaariperheitä voisi kohdata sekä lisätä kohdennettua toimintaa sateenkaarinuorille. Tutkimukseen osallistuneet työntekijät olivat sitä mieltä, että nämä asiat eivät kuitenkaan voi olla vain yhden tai kahden työntekijän varassa, vaan niiden täytyy olla koko seurakunnan agenda.

Haastatteluihin osallistuneet työntekijät kertoivat, että joidenkin kollegoiden kanssa joutuu olemaan varuillaan sateenkaarivähemmistöihin ja sukupuolen moninaisuuteen liittyvien teemojen kanssa. Huolestuttavana asiana tuloksissa nousi esiin, että osa isostoiminnassa olevista nuorista ei esimerkiksi halua lähteä tiettyjen työntekijöiden kanssa leirille. Johtopäätöksenä voidaan todeta, että vielä on tehtävää siinä, että jokainen seurakunnan toimintaan osallistuva nuori voisi kokea kokonaisvaltaisesti olonsa turvalliseksi, turvallisuuden kaikilla osa-alueilla. Seurakunnan nuorisotyössä tulisi päästä siihen, että nuori voisi kokea olevansa hyväksytty ja arvokas, sukupuolesta tai seksuaalisesta suuntautumisesta riippumatta.

Seurakuntien yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelmat ovat hyvä tilaisuus seurakunnille pohtia sateenkaarinuorten hyvinvoinnin edistämistä. Olisi hyvä, että näitä suunnitelmia tehtäessä ja arvioitaessa mukana olisi sateenkaari-ihmisiä. Hyvinkään seurakunnalla ei ole tällä hetkellä yhteisiä linjauksia sukupuolisensitiivisestä kasvatuksesta tai sukupuolen moninaisuuden kohtaamisesta. Yhteiset linjaukset olisivat erityisen tärkeitä, jotta kaikessa seurakunnan toiminnassa jokainen voisi olla oma itsensä ja kokea itsensä arvokkaaksi juuri sellaisena kuin on. Yhteiset linjaukset eivät kuitenkaan takaa sitä, että kaikki työntekijät toimisivat niiden mukaan, niin kuin tuloksista käy ilmi. Haasteena nähdään se, että kaikki työntekijät eivät noudata yhteisiä linjauksia. Hyvinkään seurakunnassa olisi varmasti hyvä pohtia, millä keinoilla kaikki työntekijät saataisiin sitoutumaan yhteisiin linjauksiin. Yhteisillä linjauksilla, korjaavilla toimenpiteillä sekä sukupuolisensitiivisyyteen panostamalla voidaan parantaa sateenkaarinuorten hyvinvointia seurakunnan toiminnassa. Tämä näkyy esimerkiksi Espoon seurakunnissa, missä on vahvasti viime vuosina panostettu näihin teemoihin. Siellä tulokset olivat nähtävissä nopeasti esimerkiksi rippikouluikäisten kohdalla.

Rippikoululeirien työntekijäkokoonten mieltäessä olisi hyvä varmistaa ja ottaa huomioon, että edes yhdellä työntekijästä on kokemusta ja tietämystä erilaisuuden kohtaamisesta. Tärkeää olisi myös, että työntekijätiimit yhdessä käyvät läpi ajatuksiaan sateenkaarinuorista ja heidän kohtaamisestaan sekä pohtivat yhdessä mahdollisia käytännön ratkaisuja. Näin voitaisiin varmistaa, että työntekijät leirillä toimivat tasavertaisesti sateenkaarinuoria kohtaan. Tällä toimintatavalla

voitaisiin mahdollisesti tulevaisuudessa ehkäistä sitä, että nuoret eivät kieltäytyisi lähtemästä tiettyjen työntekijöiden leireille mukaan.

8.2 Sukupuolen moninaisuuden huomioon ottaminen

Ihmisen sukupuolta ei voi ulkoisesti päätellä tai määritellä. Kenenkään kokemusta omasta sukupuolestaan tai itsestään ei tulisi vähätellä. Nuorten parissa toimiessa nuoria helposti sukupuolitetaan turhaan tilanteissa, joissa sukupuolella ei ole mitään merkitystä. (Ristkari ym., 2018, s. 58–63.) Kahtiajakoinen sukupuoliajattelu on vakiintunut tapa jaotella ihmiset yhteiskunnassamme. Yhteiskuntamme ja kulttuurimme tukee cissukupuolta, vaikka niin moni kokee olevansa jostain muuta tai ei asetu binääriseen käsitykseen. (Ristkari ym., 2018, s. 22.) Tutkimus osoitti, että Hyvinkään seurakunnan nuorisotyössä halutaan, että jokainen toimintaan osallistuva nuori saa olla juuri sellainen kuin on ja kokee olevansa arvokas. Nuorisotyön työntekijät näkivät sukupuolen moninaisuuden rikkautena sekä sukupuolen moninaisuuden yhä suurempana osana heidän työtään, koska isostoiminnassa on mukana muun muassa useita transnuoria. Tulosten perusteella on kuitenkin havaittavissa, että tietotaito kohdata erilaisuutta on työntekijäsidonnaista. Omat ennakkoluulot ja asenteet saattavat vaikuttaa siihen, miten erilaisuutta kohdataan ja miten se otetaan huomioon. Hyvinkäällä stereotyyppiin tilanteisiin pyritään puuttumaan ja pyritään kiinnittämään huomiota, mitä termejä käytetään.

Nuorisoseura ry:n tutkimuksen mukaan seksuaalivähemmistöihin ja transnuoriin kuuluvista nuorista yli 70 prosenttia on kokenut kiusaamista (Kirkkohallitus, 2021, s. 8–9). Kuvioden 3 ja 4 perusteella voidaan päätellä, että sukupuolen moninaisuus näkyy yhä enemmän seurakunnan nuoristyössä myös Hyvinkäällä. Tutkimukseen osallistuneet Hyvinkään seurakunnan nuorisotyöntekijät olivat sitä mieltä, että sukupuolisensitiivisyys ja sukupuolen moninaisuus ovat asioita, joilta seurakunta ei voi sulkea silmiään. He näkivät tehtävänänsä haastaa seurakuntaa siihen, että siitä tulisi avoin kaikille. Haastatteluissa nousi tärkeänä asiana omien ennakkoluulojen ja asenteiden työstäminen. Työntekijät kaipaavat yhteisiä

ohjeistuksia ja linjauksia siihen, miten esimerkiksi seurustelusta ja rakkaudesta rippikoulussa puhutaan, jotta kaikki työntekijät toimisivat samalla tavalla.

Rippikoulu kokoaa edelleen vuosittain suhteellisesti eniten tiettyä ikäluokkaa yhteen seurakunnassa. Rippikouluja ohjaavan rippikoulusuunnitelman mukaan jokaisella rippikouluun osallistuvalla nuorella on oikeus tulla nähdyksi ja kunnioitettuksi omana itsenään. Tutkimusten mukaan sateenkaarinuorten hyvinvointi ja koettu turvallisuus esimerkiksi rippikoulussa ovat heikompia kuin muilla nuorilla. Turvallinen seurakunta -ohjeistuksessa kuitenkin sanotaan, että lähtökohta kaikelle seurakunnan toiminnalle on osallistujien ja työntekijöiden kokonaisvaltainen turvallisuus.

Tutkimustulokset vahvistivat mielestäni luvussa viisi esitettyjen rippikoulunuorten itsearviointikyselyn eri ryhmien välisten erojen syitä. Väittämien *Minun oli hyvä olla rippikoulussa*, *Rippikoulussa sain olla oma itseni ja Minun oli turvallista olla rippikoulussa* kohdalla pojat ja tytöt kokivat kyseiset väittämät myönteisemmin. Tutkimustuloksissa nousi esiin, että tieto ja taito kohdata sukupuolen moninaisuutta koetaan olevan työntekijäsidonnaista eikä yhteisiä linjauksia sukupuolensensitiivisyyteen tai sukupuolen moninaisuuden huomioon ottamiseen tällä hetkellä ole. Tutkimukseen osallistuneet työntekijät nostivat myös esiin sen, että kirkko koetaan edelleen hieman kankeana yhteisönä ja edellä mainittuja teemoja tulee pitää esillä, sillä osa työntekijöistä ovat edelleen kriittisiä tai omaavat kaupan katsontakannan.

Itsearviointikyselyn väittämän *Olen osallistunut lapsena tai varhaisnuorena seurakunnan kerhoon tai muuhun toimintaan* oli Hyvinkään *En halua kertoa tai muu* kohdalla myönteisin verrattuna Hyvinkään tyttöihin ja poikiin sekä muun Suomen lukuihin. Mielenkiintoista on, että Hyvinkäällä *En halua kertoa tai muu* ryhmän kohdalla väittämän *Opin rippikoulussa uusia asioita kristinuskosta* kohdalla luku on muuta Suomea ja Hyvinkään tyttöjä ja poikia selkeästi alhaisempi. Tämä saattaa selittyä sillä, että nämä nuoret kokevat, ettei kirkko tai sen katsontakanta ole muuttunut vuosien saatossa. Tutkimustulokset vahvistavat ja tukevat mielestäni itsearviointikyselyn väittämien eri sukupuoliryhmien välisiä eroja Hyvinkäällä. Tutkimustulokset osoittivat, että esimerkiksi sukupuolen moninaisuus nähdään

rikkautena ja näihin teemoihin halutaan panostaa, jotta kaikki voivat tuntea olonsa turvalliseksi ja tervetulleeksi seurakunnan toimintaan.

Hyvinkään seurakunnan nuorisotyön isostoiminnassa on mukana useita transnuoria ja rippileireillä isokset pitävät esimerkiksi hartaushetket (Emma Nikkinen, varhaiskasvattaja, henkilökohtainen tiedonanto 25.5.2022). Tämä saattaa vaikuttaa siihen, että Hyvinkään ryhmän *En halua kertoa tai muu* nuoret kokivat väittämän *Rippikoulumme hartaudet ja jumalanpalvelukset koskettivat minua ja elämäni* selkeästi myönteisemmin kuin muun Suomen vastaavan ryhmän nuoret. Ryhmän *En halua kertoa tai muu* nuoret saattavat kokea myös tästä syystä hartaushetket itselleen merkityksellisemmiksi. Tämä saattaa selittää myös myönteisemmät kokemukset väittämien *Yhteyteni seurakuntaan kasvoi rippikoulun aikana* ja *Rippikoulussa sain olla oma itseni* kohdalla.

Tutkimustulokset antoivat hyvin kuvaa siitä, miten Hyvinkään seurakunnassa tutkimuskysymysten aiheet ovat esillä ja miten niitä otetaan huomioon sekä missä kohdin on vielä parannettavaa. Opinnäytetyöni aihe on mielestäni tärkeä ja ajankohtainen. Ajattelen, että sukupuolisensitiivinen työote on erityisen tärkeä lasten ja nuorten parissa työskennellessä. Kasvatuksen työntekijöiden on hyvä tiedostaa sukupuolen moninaisuus työssään. Tämän takia halusin tutkia tätä aihetta ja selvittää yhden seurakunnan osalta, mikä tilanne on sekä herätellä työntekijöiden ajatuksia näiden aiheiden tiimoilta.

8.3 Eettiset näkökohdat ja luotettavuus

Tutkimusetiikkaa voidaan sanoa tutkijoiden ammattietiikaksi. Tähän ammattietiikkaan kuuluvat arvot, normit, hyveet ja eettiset periaatteet ovat niitä, joita tutkijan tulisi noudattaa. (Kuula, 2006, s. 23.) Suomessa hyvien periaatteiden vaaliminen ja väärinkäyttöksiin puuttuminen on loppupelissä tutkijan itsensä vastuulla. Tutkimuksessa pyritään tietenkin aina siihen, että virheitä ei tulisi. Silti tutkimuksen luotettavuus vaihtelee. Jokaisen tutkimuksen luotettavuutta onkin hyvä pohtia. Luotettavuuden arvioinnin mittaamisen on olemassa monia erilaisia tapoja. Yksi

tähän liittyvä käsite on validius, joka tarkoittaa tutkimusmenetelmän kykyä mitata juuri sitä, mitä oltiin mittaamassa. (Hirsjärvi ym., 2012, s.231–233.)

Tutkimuksesta tekee luotettavan se, että tutkitaan sitä asiaa, mitä on sovittu käyttäen tieteellistä menetelmää. On tärkeää, että tutkija on tutkimuksessa sekä johdopäätöksissä objektiivinen. Tieteellisesti hyvään käytäntöön kuuluu, että tutkija on rehellinen, huolellinen ja tarkka tutkimustyössään. Tämä koskee myös tutkimustulosten esittämistä, arviointia ja tallentamista. Tutkimustulosten tulee ylittää sille asetettujen vaatimusten tasolle. (Sarajärvi & Tuomi, 2009, s. 132–133.)

Tutkimuksen luotettavuutta voidaan arvioida erilaisten tekijöiden kautta. Näitä ovat esimerkiksi aineiston keruu, tutkimuksen tiedonantajat, aineiston analyysi, tutkimuksen luotettavuus ja tutkimuksen raportointi. Tutkimuksen teossa on ehdottoman tärkeää tiedonantajien yksityisyyden suojaaminen. Tiedonantajien henkilötiedot eivät saa paljastua tutkimuksesta sen missään vaiheessa eikä tutkimustuloksissa. (Sarajärvi & Tuomi, 2009, s. 140–141.)

Tutkimuskohteen valinnassa pohdimme pitkään kollegan kanssa, onko hyvä idea tehdä yhteistyötä sellaisen seurakunnan kanssa, jossa olen pitkään työskennellyt. Pystynkö olemaan objektiivinen tutkimuksen toteuttamisessa ja tutkimustulosten raportoinnissa? Päädyimme kuitenkin siihen, että se ei ole tutkimuksen kannalta merkityksellistä. On kuitenkin hyvä huomioida, että sillä saattoi olla vaikutusta tutkimuksen haastattelutilanteissa sekä tuloksissa.

Opinnäytetyön eettisyyttä pohtiessa päätin haastatteluiden jälkeen, etten käytä tuloksissa suoria lainauksia. Päädyin tähän sen takia, koska haastatteluissa oli odotettua vähemmän osallistujia. Tällä tavalla pyrin varmistamaan, että työntekijöiden anonymiteetti säilyy. Isoin riski virheille oli nauhoitteiden litteroinnissa ja aineiston tulkinnassa tuloksia kirjoittaessa. Pysykö haastateltavan ajatus samana? Teenkö oman tulkinnan haastateltavan sanoista? Pyrin minimoimaan tulosten tulkinnan virheitä sillä, että litteroidessa kuuntelin nauhoitteita useaan kertaan. Eettisiin kysymyksiin myös liittyy se, että olen työskennellyt Hyvinkään seurakunnan lapsityössä ja tehnyt myös rippikoulutyötä. Työntekijät olivat kaikki tuttuja minulle, joten joissakin kohdissa huomasin, että saatoin lähteä

muokkaamaan tuloksia niin sanotusti paremman kuuloisiksi. Tässä sai olla monessa kohtaa tarkkana tuloksia kirjoittaessa ja irrottamaan omat tunteet tutkimuksen kohteesta. Tämä oli itselle ja opinnäytetyölleni vaikein kohta eettisyyden näkökulmasta.

Tutkimukseen osallistuneiden työntekijöiden vähyys nostaa esiin kysymyksen siitä, kuinka laajasti sain aineistoa Hyvinkään seurakunnan nuorisotyöstä ja kuinka luotettava aineisto on antamaan kuvaa koko nuorisotyön ajatuksista. Tutkimukseen osallistui vain osa nuorisotyön työntekijöistä. Tämä on tärkeää huomioida tulosten arvioinnissa. Tulokset eivät vastaa koko Hyvinkään seurakunnan nuorisotyön työntekijöiden ajatuksia. Tämä nousi esille niissä kohdin, kun tutkimukseen osallistuneet työntekijät kertoivat haasteista työskennellä joidenkin kollegoiden kanssa sukupuolen moninaisuuteen liittyen.

8.4 Ammatillinen kasvu

Sosionomin työnkuvaan kuuluu edistää yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa sekä olla niiden yksilöiden puolella, jotka ovat yhteiskunnallisesta asemaltaan haavoittuvassa asemassa. Sosionomin tulee osata analysoida huono-osaisuutta ja epätasa-arvoa. (Diakonia-ammattikorkeakoulu, osaamisvaatimukset sosionomi.) Sosionomin ammatissa ihmisten kohtaaminen erilaisissa tilanteissa on avainasemassa. Opinnäytetyöni teorian pohjalta opin lisää sukupuolen moninaisuudesta ja siihen liittyvistä termeistä. Opinnäytetyöprosessin aikana olen alkanut enemmän kiinnittämään huomiota siihen, miten kohtaan ihmisiä työssäni ja vapaaajalla. Olen tietoisesti pyrkinyt yhä enemmän olemaan lokeroimatta tai määrittelemättä ihmisiä, kiinnittänyt huomiota omiin sanavalintoihin sukupuolen moninaisuutta huomioiden.

Opinnäytetyöprosessin aikana opin uutta sukupuolisensitiivisestä kasvatuksesta, sukupuolen moninaisuudesta sekä tutkimuksen tekemisestä. Minulla ei ollut aiempaa kokemusta siitä, mitä tutkimuksen tekeminen on. Tutkimuksen tekeminen oli työläämpää kuin opinnäytetyöprosessin aluksi ajattelin. Tutkimuksen tekeminen tuntui helpommalta, kun päätimme opiskelijaparin kanssa tehdä

aineistosta kaksi erillistä opinnäytetyötä. Olen oppinut toimimaan tutkijana ja tämän tutkimuksen tekeminen on innostanut suunnittelemaan jatkotutkimuksia tästä aiheesta. Sosionomin tulee osata toimia eettisten periaatteiden mukaisesti tutkimus- ja kehittämistyössä, osata arvioida sekä tuottaa tietoa hyvinvoinnin edistämiseksi (Diakonia-ammattikorkeakoulu, osaamisvaatimukset, sosionomi). Kirkon nuorisotyöntekijän osaamiseen kuuluu eri-ikäisten yksilöiden ja kasvun tukeminen, kohtaaminen sekä perheiden tukeminen. Tärkeää on myös ihmisarvon kunnioittaminen. Lisäksi sosionomin ja kirkon nuorisotyöntekijän työnkuvaan kuuluu tunnistaa erityisen tuen tarpeita. (Diakonia-ammattikorkeakoulu, osaamisvaatimukset sosionomi, kirkon nuorisotyö.) Kirkon nuorisotyönohjaajaksi opiskelevana sain paljon uutta tietoa nuorten hyvinvoinnista, miten se on kehittynyt viime vuosina ja mitkä asiat tuovat haasteita nuorten hyvinvoinnille. Lisäksi opin uutta siitä minkälaiset asiakirjat ja ohjeistukset ohjaavat seurakunnan toimintaa ja työntekijöitä. Sateenkaarinuorten heikompi hyvinvointi muihin nuoriin verrattuna sai minut kiinnostumaan heidän hyvinvointinsa edistämisestä seurakunnissa.

Koko opinnäytetyöprosessin aikana opin pitkäjänteisyyttä ja sitä, miten tärkeää on, että tutkimuksen aihe on tarpeeksi pieni. Aiheen ja aineistonkeruun rajaaminen oli hieman haasteellista. Haasteita minulle toi myös tutkimustulosten analysointi objektiivisesti. Tämä johtui siitä, että tutkimuskohde sekä tutkimukseen osallistuneet työntekijät olivat tuttuja. Opin tutkimustulosten analysointia tehdessä olemaan objektiivinen ja siirtämään omat tunteeni sivuun.

8.5 Jatkotutkimusaiheet

Sukupuolisensitiivisen kasvatuksen ja sukupuolen moninaisuuden huomioon ottamisen toteuttamista seurakunnilla olisi mielenkiintoista tutkia laajemmin. Ensimmäinen jatkotutkimusidea on vertailla eri seurakuntien välisiä eroja seurakunnan koon mukaan. Toinen jatkotutkimusidea on vertailla seurakuntia maantieteellisen sijainnin perusteella.

Edellä tehdyn tutkimuksen perusteella tietoa ja taitoa kohdata erilaisuutta ei välttämättä kaikilla seurakunnan kasvatuksen työntekijöillä ole, eikä yhteisiä

linjauksia ole tehty sukupuolisensitiivisyydestä tai sukupuolen moninaisuuden huomioon ottamisesta. Kolmantena jatkokehitysideana on tuottaa opas sukupuolen moninaisuudesta ja sen kohtaamisesta seurakunnan nuoriso- ja lapsityössä. Tämänkaltaisia koulutuksia on joitakin tällä hetkellä. Ideana olisi tuottaa pieni opas, jossa sukupuolen moninaisuuteen liittyviä termejä ja sanoja on avattu sekä kirjattu vinkkejä erilaisuuden kohtaamiseen, kuten minkälaisia asioita ja sanoja tulisi välttää. Oppaan lisäksi voisi kehittää kurssipäivän, jossa näitä asioita käy-täisiin läpi. Seurakunnan työntekijät voisivat yhdessä kouluttujan kanssa käydä haasteellisiksi koettuja tilanteita läpi, sukupuolen moninaisuuden huomioimisessa tai sen kohtaamisessa. Kurssipäivän päätteeksi jokainen osallistuja saisi vielä tämän oppaan itselleen.

LÄHTEET

- A 912/1992 Asetus sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista 9.10.1992/912. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1992/19920912>
- Alanko, K. (2014). *Mitä kuuluu sateenkaarinuorille Suomessa*. Saatavilla 18.6.2021 <https://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/julkaisuja/sateenkaarinuori.pdf>
- Anttonen, E., (2017). *Sukupuolisensitiivinen nuoriso- ja aikuistyö Suomessa*. Saatavilla 18.6.2021 <https://www.humak.fi/wp-content/uploads/2017/05/sukupuolisensitiivinen-nuoriso-ja-aikustyö-suomessa-erja-anttonen-humanistinen-ammattikorkeakoulu.pdf>
- Canales, A. (2021). *Queer Theology and Youth & Young Adult Ministry*. <https://www.aymeducators.org/wp-content/uploads/Art-Canales-Paper-AYME-Conference-2021-Queer-Theology-and-Youth-Young-Adult-Ministry.pdf>
- Diakonia-ammattikorkeakoulu. (i.a.). *Osaamisvaatimukset sosionomi, kirkon nuorisotyö*. Saatavilla <https://www.diak.fi/opiskelu/opiskelijan-polku/opintojen-suorittaminen/arviointi/osaamisvaatimukset-sosionomi-amk-kirkon-nuorisotyö/>
- Diakonia-ammattikorkeakoulu. (i.a.). *Osaamisvaatimukset sosionomi*. Saatavilla <https://www.diak.fi/opiskelu/opiskelijan-polku/opintojen-suorittaminen/arviointi/osaamisvaatimukset-sosionomi-amk-kirkon-nuorisotyö/>
- Espoon seurakunnat. (i.a.). *Sateenkaaritoiminta Espoon seurakunnissa*. Saatavilla 25.4.2022 <https://www.espoonseurakunnat.fi/tule-mukaan/sateenkaaritoiminta>
- Halme, L. (2010). *Lapsen parhaaksi: uskontokasvatus kokonaisvaltaisen ihmiskuvan valossa*. Lasten keskus
- Helminen, J. (toim.). (2016). *Työelämälähtöistä ammattikorkeakoulupedagogiikkaa rakentamassa*. (Diak Työelämä 3). Diakonia-ammattikorkeakoulu. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-493-263-9>
- Hirsjärvi, S., Remes, P., & Sajavaara, P. (2012). *Tutki ja kirjoita*. (15.–17. p.). Tammi.
- Ikonen, T. (2015). *Kirkko muukalaisen asialla. Kansainvälinen diakonia Suomen evankelis-luterilaisen kirkon hiippakunta- ja 1993-2004 keskushalinnossa* [Väitöskirja, Helsingin yliopisto]. (Diakonia-ammattikorkeakoulun julkaisuja. A Tutkimuksia 41). Diakonia-ammattikorkeakoulu. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-493-245-5>
- Jämsä, J. (toim.) (2008). *Sateenkaariperheet ja hyvinvointi: Käsikirja lasten ja perheiden kanssa työskenteleville*. PS-kustannus.
- Kallioniemi, A. (2010). *Lapsen kokonaisvaltainen hyvinvointi uskontokasvatuksessa*. Teoksessa M. Ubani, A. Kallioniemi & J. Luodeslampi (toim.), *Kokonaisvaltainen kasvatus: lapsi ja uskonto*. (s. 123–137). Lasten Keskus
- Karjalainen, A. L. (2013). *Kirjoittamalla lisää itseymmärrystä*. *Mielenterveys* 52(3), 1–15.
- Karvinen, I. (2015). *Tutkiva kehittäminen työelämäyhteistyönä – esimerkkinä terveysalan ylemmät tutkinnot*. Teoksessa R. Gothoni, S. Hyväri, M. Kolkka, & P. Vuokila-Oikonen (toim.), *Osallisuutta, oppimista ja*

- arviointia. *Diakonia-ammattikorkeakoulun TKI-toiminnan vuosikirja 2015* (s. 207–222). (Diakonia-ammattikorkeakoulun julkaisuja. B Raportteja 60). Diakonia-ammattikorkeakoulu.
<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-493-233>
- Kaski, M., Manninen, A., & Pihko, H. (toim.). (2012). *Kehitysvammaisuus* (5. uud. p.). Sanoma Pro.
- Kilpiä, J. (2015). *Nimestä minut tunnet*. Aktuaali koulutuspalvelu.
- Kirkkohallitus. (2021). *Sateenkaarinuorten hyvinvointi seurakunnissa*. Saatavilla 17.3.2022 https://evl.fi/documents/1327140/39461555/KH_sateenkaarinuoret_saavutettava_verkko-pdf_05102021.pdf/578e6b1d-c482-9842-26bd-3b0db9a68153?t=1633502138366
- Kivelä, M. (2018). Moninaisuuden kunnioittamisen ja sensitiivisyyden tarkistuslista. Teoksessa Pruuki, H. (toim.), *Kaunis ihminen: Sukupuolisuu- den ja seksuaalisuuden kohtaaminen seurakunnissa* (s. 305–310). Kirjapaja. Helsinki.
- Kuula, A. (2006). *Tutkimusetiikka. Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys*. Vastapaino.
- L 1325/2014. Yhdenvertaisuuslaki 16.6.2021 <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20141325?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=yhdenvertaisuuslaki#L3P14>
- Latvus, K., Arikka, L., & Hellqvist, E. (toim.) (2020). *Näkökulmia ihmisoikeuksiin*. Kirkkohallitus
- Nousiainen, S. (2020). *Sukupuoleen katsomatta. Kuinka kohdata moninaisuus*. Atena.
- Ohisalo, M., & Kotro, A. (toim.) *Sinua on petetty: Kirjoituksia sukupuolten tasa- arvosta*. Like.
- Ohralahti, E. (2021). *Sukupuoli ja hyvinvointi rippikoulussa – kysely nuorten kokemuksista rippikoulusta*. [Opinnäytetyö, Diakonia-ammattikorkeakoulu]. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/495643/Ohralahti_Elisa.pdf?sequence=2&isAllowed=y+c
- Opetus- ja kulttuuriministeriö. (i.a.) Nuorisotyö. Saatavilla 15.5.2021 <https://mi- nedu.fi/nuorisotyö>
- Opetus- ja kulttuuriministeriö. (2015). *Tasa-arvoinen kohtaaminen päiväkodissa. Kouluttajan opas*. Unigrafia.
- Pruuki, H. (toim.) (2018). *Kaunis ihminen: Sukupuolisuu- den ja seksuaalisuuden kohtaaminen seurakunnissa*. Kirjapaja.
- Porkka, J. (2021). *Rippikoululaisten ja isosten itsearviointikyselyn tuloksia vuodelta 2021 ja vertailu vuosiin 2018–2020. Espoo ja koko suomi* [PowerPoint-diat]. https://diak-my.sharepoint.com/:p:/r/personal/c37903_student_diak_fi/_layouts/15/Doc.aspx?sourcedoc=%7B484E3110-E5BD-4A8C-87F5-5E8979E76EFC%7D&file=Espoo%202021%20vertailu_muu%20Suomi_JP_final.pptx&action=edit&mobileredirect=true
- Porkka, J., & Tervo-Niemelä, K. (2021) Rippikoulu ja nuorten hyvinvointi. Teoksessa Kimanen, A., Urponen, J., & Kilpeläinen, A-E (toim.), *Oppimista katsomusten äärellä: juhla- kirja Tapani Innasen jäädessä eläkkeelle* (s. 70–89). Suomalainen teologinen kirjallisuusseura.

- Puustjärvi, A. (2010). Uskonto ja lapsen mielenterveys. Teoksessa M. Ubani, A. Kallioniemi & J. Luodeslampi (toim.), *Kokonaisvaltainen kasvatus: lapsi ja uskonto* (s. 113-121). Lasten Keskus
- Ristkari, M., Suni, N. & Tyni, V. (2018). *Sukupuolena ihminen*. Tammi.
- Sarajärvi, A., & Tuomi, J. (2009). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Tammi
- Savolainen, M. (2019). Vaikka olen – Sukupuolisensitiivisyyden ymmärrys Suomen evankelis-luterilaisen kirkon nuorisotyössä. Saatavilla 16.6.2021 [https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/227981/Opinnäyte-työ_lopullinen.pdf?sequence=2&isAllowed=y](https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/227981/Opinnäyte_työ_lopullinen.pdf?sequence=2&isAllowed=y)
- Seta Ry. (i.a.). Järjestöstrategia. Saatavilla 18.6.2021 <https://seta.fi/jarjesto/asia-kirjat/jarjestostrategia/>
- Seta. (i.a.). Sukupuolen moninaisuus. Saatavilla 29.4.2021 <https://seta.fi/sateen-kaaritieto/sukupuolen-moninaisuus/>
- Setlementtiliitto. (i.a.) Sukupuolisensitiivisyys. Saatavilla 15.5.2021 <https://setlementti.fi/toiminta/sukupuolisensitiivisyys/>
- Sosiaali- ja terveysministeriö (2016). *Selvitys sukupuolten tasa-arvon edistämisestä varhaiskasvatuksessa*. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2016:36. □HYP
- Suomen ev.lut. kirkko (2020). Nuorten itsearviointin tulokset 2020. Saatavilla 16.6.2021 <https://evl.fi/plus/seurakuntaelama/kasvatus/rippikoulu/rippikoulujen-itsearviointi>
- Sukupuolenosaamiskeskus. (i.a.). Sukupuolen moninaisuus. Saatavilla 18.3.2022 <https://sukupuolenosaamiskeskus.fi/sukupuolen-moninaisuus/>
- Suomen ev.lut. kirkko. (2017). Suuri Ihme – Rippikoulusuunnitelma 2017. Saatavilla 18.6.2021 [https://evl.fi/docu-ments/1327140/39461555/Suuri+Ihme+-+Rippikoulusuunni-telma+2017.pdf/758d0926-f7b9-3e63-bc2b-93ffaab30f90?t=1549006812000](https://evl.fi/documents/1327140/39461555/Suuri+Ihme+-+Rippikoulusuunnitelma+2017.pdf/758d0926-f7b9-3e63-bc2b-93ffaab30f90?t=1549006812000)
- Suomen ev.lut. kirkko. (i.a.) Kasvatus. Sukupuoli ja seksuaalisuus. Saatavilla 23.1.2021 <https://evl.fi/plus/seurakuntaelama/kasvatus/sukupuoli-ja-seksuaalisuus/sukupuolisensitiivisyys>
- Suomen ev.lut. kirkko. (2019). Turvallinen seurakunta. Saatavilla 30.3.2022 <https://evl.fi/documents/1327140/39461555/Turvallinen+seurakunta+ohjeistus.pdf/d7914fda-53ac-7c79-a85f-c7d6768c7776?t=1554885485000>
- Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. (i.a.). Lapset, nuoret ja perheet. Lasten ja lapsiperheiden hyvinvointi. Saatavilla 18.3.2022 <https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/hyvinvointi-ja-terveys/lasten-ja-lapsiperheiden-hyvinvointi>
- Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. (i.a.). Tutkimus ja kehittäminen. Saatavilla 23.3.2022 <https://thl.fi/fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/kouluterveyskysely/kouluterveyskyselyn-toteuttaminen/ky-selylomakkeet>
- Terveyskirjasto. (i.a.). Mitä terveys on?. Saatavilla 18.3.2022 <https://www.terveyskirjasto.fi/dlk00903>
- Tsokkinen, A. (toim.) (2019). *Taantuvan tasa-arvon kirkko*. S&S.
- Tuomi, J., & Sarajärvi, A. (2009). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Tammi.

- Ubani, M. (2010). Lapsen kokonaisvaltaisuus uskontokasvatuksessa. Teoksessa M. Ubani, A. Kallioniemi & J. Luodeslampi (toim.), *Kokonaisvaltainen kasvatus: lapsi ja uskonto* (s. 26-37). Lasten Keskus
- Valli, R. (2010). Kyselylomaketutkimus. Teoksessa J. Aaltola, & R. Valli (toim.), *Ikkunoita tutkimusmetodeihin* (s. 103-127). *Metodin valinta ja aineistokeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle* (3. uud. p.). PS-kustannus.
- Ylitapio-Mäntylä, O. (2012). Sukupuolittuneet käytännöt varhaiskasvatuksessa. Tasa-arvokasvatus. Teoksessa O. Ylitapio-Mäntylä (toim.), *Villit ja kiltit. Tasa-arvoista kasvatusta tytöille ja pojille*. (s. 26–30). PS-kustannus
- LIITE 1. Haastattelukysymykset

LIITE 1 Haastattelukysymykset

HAASTATTELUN TEEMAT JA KYSYMYKSET

TEEMA 1 SEURAKUNTA, JOSSA TYÖSKENTELET

- 1 Mitä työnkuvaasi sisältyy?
- 2 Millaisia ihmisiä kohtaat työssäsi?

TEEMA 2 SUKUPUOLISTEREOTYPIAT

- 1 Millaisia eroja tai yhtäläisyyksiä huomaat tyttöjen ja poikien välillä omassa työssäsi?
- 2 Miten huomioit näitä eroavaisuuksia / yhtäläisyyksiä työssäsi?
- 3 Millaisia sukupuoleen liittyviä stereotyyppioita kohtaat työssäsi lasten ja nuorten kanssa?
- 4 Millaisia ajatuksia herättää lelujen, värien, leikkien ja vaatteiden jaottelu sukupuolen mukaan?
- 5 Miten toimit tilanteissa, joissa lapsi ilmaisee toiselle jonkin asian olevan vain poikien tai tyttöjen juttu?
 - a. Miksi koet tämän mahdollisesti tarpeelliseksi?

TEEMA 3 SUKUPUOLEN MONINAISUUS

- 1 Millaisia ajatuksia sukupuolen moninaisuus herättää?
- 2 Miten tieto sukupuolen moninaisuudesta on muuttanut tapaasi tehdä työtä?
- 3 Millaisia ajatuksia herättää se, että nykyään katsotaan sukupuolia olevan enemmän kuin kaksi?
- 4 Millaisia valmiuksia sinulla on kertoa lapsille/nuorille sukupuolen moninaisuudesta tai keskustella aiheesta heidän kanssaan?
- 5 Miten sukupuolen moninaisuus huomioidaan seurakunnassa?

TEEMA 4 SUKUPUOLISENSITIIVISYYS

- 1 Mitä ajatuksia tai tunteita sukupuolisensitiivinen kasvatus sinussa herättää?
- 2 Millaiset linjaukset ohjaavat sukupuolisensitiivistä kasvatusta työssäsi?
 - a. Miten sukupuolisensitiivinen kasvatus näkyy työssäsi?
- 3 Mitä ajatuksia sukupuolestaan ristiriitaa kokeva lapsi tai nuori sinussa herättää?
 - a. Miten kohtaat tällaisen lapsen / nuoren?
- 4 Mitä sukupuolisensitiivinen kasvatus tarkoittaa / on?
- 5 Miten sukupuolisensitiivinen kasvatus näkyy työssäsi?
 - a. Millaisiin asioihin tulisi kiinnittää enemmän huomioita?

TEEMA 5 TULEVAISUUS JA YHTEENVETO

- 1 Käydyn keskustelun teemat läpi
- 2 Onko jotain lisättävää / muutettavaa / haluaako sano vielä jotain?
- 3 Miten näet käsiteltyjen teemojen tulevaisuuden seurakunnassa?
- 4 Mitä koet tärkeäksi näiden teemojen ja oman työsi suhteen tulevaisuudessa?

LIITE 2 Suostumuslomake

Suostumus tutkimukseen osallistumisesta

Tutkimuksen nimi: Hyvinkään seurakunnan kasvatuksen työntekijöiden ajatuksia sukupuolisensitiivisestä kasvatuksesta, sekä sukupuolen moninaisuudesta omassa työssään.

Kuvaus tutkimuksesta: Käytämme opinnäytetöissämme fokusryhmä tutkimusmenetelmää, jossa jäsenten vuorovaikutus ryhmäkeskustelussa toimii tietolähteenä tutkijan määrittelemästä aiheesta. Haastatteluiden materiaalit ovat vain opinnäytetöitä tekevien käytössä ja kaikki haastattelumateriaali tuhoetaan asianmukaisesti heti opinnäytetöiden valmistuttua. Tutkimuksesta tuotetaan kaksi opinnäytetyötä. Toinen varhaiskasvatuksen ja toinen nuorisotyön näkökulmasta. Haastatteluiden tulokset julkaistaan opinnäytetöissä.

Tutkimuksen tutkimuskysymykset: 1. Miten Hyvinkään srk:n kasvatuksen työntekijät näkevät sukupuolen moninaisuuden omassa työssään? 2. Mitä sukupuolisensitiivisyys tarkoittaa Hyvinkään seurakunnan varhaiskasvatuksessa / nuorisotyössä?

Minulle on selvitetty yllä mainitun tutkimuksen tarkoitus ja tutkimuksessa käytettävät tutkimusmenetelmät. Olen tietoinen siitä, että tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista. Olen myös tietoinen siitä, että tutkimukseen osallistuminen ei aiheuta minulle minkäänlaisia kustannuksia, työntekijöiden henkilöllisyys jää vain tutkijoiden tietoon, minua koskevaa aineistoa käytetään vain kyseiseen tutkimukseen ja aineisto hävitetään tutkimuksen valmistuttua.

Suostun siihen, että Hyvinkään seurakunnan työntekijöitä haastatellaan, havainnoidaan ja nauhoitetaan haastattelun ajan. Työntekijöiden antamia tietoja käytetään vain kyseisen tutkimuksen tarpeisiin.

Voin halutessani keskeyttää tutkimukseen osallistumisen milloin tahansa ilman, että minun täytyy perustella keskeyttämistäni.

Paikka ja Pvm: _____

Tutkittavan allekirjoitus ja nimenselvennys:
